

ták a szélsőket. Sorra vettek minden játékost. Az egyéni utasításokon kívül a csapat ezt a feladatot kapta:

– Már az első negyedórában le kell rohanni az angolokat...

Így álltunk fel a kezdéshez: Grosics – Buzánszky, Lóránt, Lantos – Bozsik, Zakariás – Budai II., Kocsis, Hidegkuti, Puskás, Czibor.

Ott álltam a felezővonal körének a szélén. Mint előretolt középcsatárrá átfestett labdarúgó.

A Wembley-stadion kellős közepén.

Ránk irányult a világ labdarúgó-közvéleményének a távcsöve. Fenn, az újságírók teraszán kopogni kezdtek az írógépek.

A filmesek fényoszórója is kigyúlt olykor. Peregtek a filmfelvevőgépek, szerte a nagy világon e pillanattól kezdve a telefonhuzalok megteltek az „évszázad mérkőzésének” mozzanataival.

És sok száz kilométerre innen körülülték otthon a rádiókészülékeket, hogy lélegzetszivszafajtva kövessék hallószerveikkel azt, ami számunkra most veszi kezdetét.

Még egyszer körülnéztem.

Hát eljutottam ide.

És mi jön ezután?...

Sokszor olvastam, hogy játék közben, az izgalom hevében, a feszült hangulatú küzdelemben erre vagy arra gondol a labdarúgó.

A magam részéről csak azt tudom most is mondani, hogy a londoni 6:3 első tizedmásodpercétől kezdve az utolsóig nem gondoltam másra, mint arra, ami a feladatom volt.

Nem jutott semmi más eszembe, nem zavartak pályán kívüli gondolatok.

Csak a labdát követte tekintetem, agyam pedig szüntelenül a játékot. Összpontosítottam, nem figyeltem magamat sem, csak azt: kinél van a labda, hogyan szerezhetjük meg. Ha nálam volt, melyik legjobb helyzetben levő társamnak adjam le.

Átalakul az ember mérkőzés közben. Civil életének minden örömét, gondjait maga mögött hagyja. Átadja magát a játéknak, jól beidegzett mozdulatokkal veszi át a labdát, adja tovább. Felnéz, hol állnak a védők, kit nem fedeznek, ki tarthatja fel, s ha reménytelen a labdavezetés, megváltik tőle, feladja a címzettnek, esetleg a szélsőnek...

Nem, most hátra kell adnom. És elől kell lennem, igen elől! Hiszen ez most a szerepem!

Elöl kell futszanom, erre nem számítanak, lám, a jó öreg Johnston, amikor felém jut, milyen meglepett és kétségbeesett, bizony nem számított ilyesmire ő sem, mint én.

Tegnap még nem tudtam. Ma ez a szerepem.

Nem gondol az ember semmi másra, csak a játékra, a labdára. Nem gondol az otthoniakra sem. Utólag megbocsátja nekem a feleségem, de –

rájuk sem gondoltam, nem jártak eszemben. Ha így lett volna, nem táncolt volna a labda Merrick hálójában akkor, amikor még egy percet sem ugrott az időjelző óra mutatója.

Igen, egy perc sem telt még el, megszereztem első gólunkat és még kettőt.

Itt fekszik előttem a kép, a felejtethetetlen emlék. Magasba tartott karokkal ünneplem a hatodik gól megszületését.

Kiáltok is, mert a képen tárva-nyitva a szám. Hogy mit kiáltottam akkor túláradó örömben, nem emlékszem rá. Valamiféle szófoszlány, diadalkiáltás, a felszabadult öröm, a csatár számára a legnagyobb boldogság, a gólszerzés diadalának utánozhatatlan, le nem kottázható rivalgása törhetett fel belőlem.

Ennél a gólnál, az utolsónál már átfutott valami rajtam. Valami, ami közvetlenül nem tartozott a játékhoz. Ez:

– Most már biztos!... Most már visszavonhatatlanul biztos, hogy legyőztük tanítóinkat. A győzelem a miénk...

Valami újat kellett hoznia a magyar válogatottnak, hogy legyőzze a futball professzorait.

Kiderült a mérkőzés után, hogy taktikánk helyes volt, a magyar játékszisztémát, eddigi taktikánkat az angol vezetők és játékosok szinte könyv nélkül „fűjták”, úgy ismerték, mint a tenyerüket.

Ők is kiosztották az edzőtársuknak a mi szerepünket. Nyilván kitűnően beidegezték, hogy Hidegkuti ellenük is hátulról hozza fel a labdát. Két szélsőnk viszont, meglepetésre, előrehúzódva kezdett, két összekötőnk jött hátra a múlttal szemben, ez is meglepte ellenfeleinket. A ravaszság ilyen értelemben, a futballban sok gyümölcsöt teremhet, főként, ha az ellenfél horogra akad.

A váratlan taktikánkra az angol védelem teljesen megzavarodott, valóságos pánik tört ki soraikban. Nem ismerték ki magukat. Két összekötőnk emellett sokszor húzta ki a szélre a védőjét, középen így űr keletkezett, amelyeken át Becsik úgy tört előre feltartóztathatatlanul, mint valami tank. Puskásra Wrightnek kellett volna ügyelnie, őt kellett volna tartania, de mivel én elől tartózkodtam és az összekötőink rendszerint hátul – nem tudta sem Wright, sem a többi védő, hogy kit fogjanak...

A legtöbbször egyedül álltam, fedezetlenül. Jól éreztem így magamat nem mondom, mert nem szeretem, ha rám tapad a hátvéd. De melyik csatár kedveli az őt árnyékként követő és vele birkózó védőt.

Es ahogy szabadon álltam, már futottak felém a védők, megvártam őket és leadtam a labdát a szabadon álló társamnak.

Húsz percig tartott ez a meglepetés, míg aztán az angolok rájöttek, hogy mit kell tenniük, rendezték soraikat, középhátvédjük hátrajött, hogy lefogjon, fedezték már előretolt szélsőinket is a szélső hátvédek.

Es ekkor újabb meglepetés érte az angolokat.

Áttértünk a régi szisztémára; újra hátravont középsatárrá alakultam át, hátulról hoztam már fel a labdát, irányítottam, osztogattam, az előretörő összekötőimet indítottam. Ebből az lett, hogy – újra nem ismerték ki magukat az angolok. Míg újból rendezték soraikat, mi már visszaállítottuk az előző taktikát.

Igy ment ez néhányszor a 90 perc alatt.

A II. félidő 33. percében Gellér Sándor, klubtársam állt be a kapuba. Külön fejezetet érdemelne ennek a végtelen szorgalmas és tehetséges játékosnak a pályafutása Püspökladánytól, az MTK-n át – a Wembley-stadion gypepig. Gellér tíz évvel ezelőtt még a vidéki vasutas csapat kapuját védte. Kis petróleumlámpával járta esténként a vonat kocsijait és kezelte a jegyeket. Az edzésen többször nem tudott részt venni elfoglaltsága miatt, külön edzett tehát, s ilyenkor valamelyik játékost kérte meg arra, hogy rugdalia neki a labdát. Az MTK-ban is példamutató becsvággyal fejlesztette képességeit, és nagy megbízhatóságával válogatott kapussá fejlődött.

Odahaza soha nem tapasztalt szeretet kísérte a 6 : 3-at. Túláradó öröm, de tárgyilagos, korlátokat ismerő megbecsülés követte sikerünket.

Az angol közönség elismerése számunkra nem volt meglepetés, hiszen Albionban is megbecsülik, elismerik a sportban az ellenfél sikerét, még ha azzal olyan fájdalmas vereség éri is a kedvenceket, mint ez a 6 : 3.

Megbecsülik a nemes eszközökkel kivívott sikert, ha ez „porba sújtja” is az angol futballt...

Ezt az egyik angol lapban olvastam. Mert az angol újságírók tragikus hangokat ütöttek meg a vereség után. Bennünket felcicomáztak a legfantasztikusabban hangzó címekkel.

Hódító magyarok lettünk... Kijelentették a lapok, hogy a két csapat között a különbség olyan volt, mint a művész és a mesterember között. Vagy, mint a tábornok és az újonckatona között van.

A labdarúgó-történelem nagy csapatai közé soroltak. Azt írták rólunk, hogy „megkínóztuk” az angol játékosokat. Bevallották, hogy az őket ért vereség után úgy viselkedtek, mint hisztériás iskoláslányok.

Kínpadra akarták vonni a felelősöket. (Itt megjegyzem, hogy Walter Winterbottom, az angol válogatott szövetségi kapitánya, a 6 : 3 után, még közel tíz évig a helyén maradt.)

Új szótárt lehetne összeállítani a dicsérő vagy bíráló jelzőkből, amit az angol újságírók használtak. Wembleyben például „mészárlást” láttak az angol szakírók. (Pedig még egy karcolást sem ejtettünk ellenfeleinken.) Azt írták, hogy a magyar futball demonstrációja után „alázatosabbaknak” kell lenniök. (Milyen nagy szavak! Alázat... Mi a 6 : 3 után is nagyon becsülnék az angol sportembereket.) Átlagon alulinak tartották egy délután 90 percének a tükrében azt az együttest, amely eddig szinte egyedül képviselte Európában a futball-hegemóniát.

Nemcsak a kiemelkedő siker örömét ízleltem meg, hanem más boldogság is ért: megismerkedtem néhány kiváló angol játékosal. Barátság alakult ki köztünk. Sajnálkozással beszéltem nekik arról, hogy sajnos, egy vereség letaszítja náluk a mélybe a korábban magasba emelt kedvenceket. Az egyik labból például azt fordította a tolmácsunk, hogy „felelősek a súlyos vereségért a játékosok is... Sokan vannak köztük, akik csak könnyű pénzforrásnak tekintik a labdarúgást. Meg kell tanítani őket, hogy dolgozzanak a labdarúgás érdekében...”

Profi-fuballistákról volt szó. Ki dolgozna meg, ha nem ők?...

Amikor e sorokhoz ért a tolmácsunk, pohárral a kezében éppen odalépett hozzám Wright és gratulált a sikerhez, őszintén hangzottak dicsőítő szavai. Koccintottunk, majd bekapcsolódott a beszélgetésünkbe Matthews is.

Arról beszélünk, hogy ők mennyit „dolgoznak” a pályán. Összehasonlítva a mi edzéseinkkel, az ő sportmunkájuk legalább a dupláját teszi ki.

Sokat hallottam Wrightról és Matthews-ról, erről a két kiváló angol labdarúgóról. Csak most ismertem meg őket közelebből és mély benyomást tettek mindketten rám. Matthews, az ugyancsak nem fiatal éveit taposó jobbszélső, hihetetlen munkabíró játékos. Ragyogóan cselez, kiismerhetetlen labdavezetésében. Olyan röviden vezeti a labdát, hogy úgy véli az ember, tapad a cipőjéhez. Igazi futballista-egéniség ez a szikár angol sportember. Kora nem látszott meg az ő játékán sem.

Wrighttel is hosszasan elbeszélgettem. A 90 percet szinte megállás nélkül játszotta végig. Ő az angol válogatott irányítója, de ellenünk Wright is kihagyott. Tárgyilagosan szögezte le:

– Nem tehettem ezúttal semmit...

Stanley Matthews aztán említette, hogy az egyik angol lap megkérte őt, írja meg véleményét az újságban, hogyan látta ő a mérkőzést. Elmondta, hogy mit fog írni:

– Mi eddig csak a védekezésre fektettük a súlyt, alig törődtünk a támadásokkal... Viszont a magyarok minden ízüssel a lendületes támadás szellemét árasztották. Keresztlabdáik, ahogyan a szélsőket indították, nagyon hasznosak voltak... Ami pedig Önt illeti, Mr. Hidegkuti, elgondolkoltam azon, hogy annak ellenére is három gólt lőtt, hogy a labdák összeszedése, továbbítása volt egyik fő feladata. Ezt jól csinálta, s mellé ráadásnak három gólt is lőtt...

Aztán Matthews nagy kitüntetést is akasztott mellemre dicséretével. Azt mondta, hogy jelenleg én vagyok az egyik legjobb középcsatár. Meg, hogy az én játékomban egyesül Lawton lövőereje és Galacher labdakeze-lése.

Matthewst ma is minden idők legnagyobb labdarúgójának tartom. Megbecsülése, elismerése rendkívül serkentő volt számomra.

Szerényen fogadtam a gratulációkat és a szaksajtó dicséretét is. Be-

vallom, jólesett az is, amikor idehaza a Népsportban elolvastam a rólam írt méltatást:

„Hidegkúti bizonyult a csatársor legjobbjának. Fáradhatatlanul küzdött, ragyogó labdákat adott társainak, veszedelmesen lőtt és fejjátéka is kitűnt. Nagyszerű technikája jól érvényesült. Ragyogó cseleket láttunk tőle, különösen azok arattak nagy tetszést, amelyekkel saját magát hozta tiszta helyzetbe. Nagy munkabíráására jellemző, hogy igen sokat volt hátul, segített a közvetlen védelemnek is. Kitűnően hozta fel hátulról a labdákat és igen sok veszélyes támadást kezdeményezett. Nagyszerű lövőformában volt, s talán élete legjobb formájában játszott.”

Nem dicsekvésképpen idézem e néhány sort, amely pályafutásom csúcának dicséretét árasztja. Valóban úgy éreztem, hogy eddigi teljesítményeimet sikerült felülmúlnom Londonban – életem legjobb formájában játszottam.

Nem különködés részemről, higgyék el, hogy most, visszatekintve a londoni 90 percre, állítom: semmit sem ért volna kimagasló teljesítményem, nem lehettem volna a csatársor legjobbjá és nem érvényesülhetett volna technikám, fejjátékom, nem kezdeményezhettem volna veszélyes támadásokat, ha – a többi tíz társam nem érte volna el szintén legjobb formáját ezen a fontos mérkőzésen.

Állt erre a mérkőzésre is az a köztudatba ment szokás, hogy az egyéneknek alá kell rendelniök magukat a csapat érdekeinek, 11 játékos küzdött Wembleyben valóban egy emberként, ilyen jól összehangolt, együtt gondolkodó és érző tizenegyet még nem láttak a kontinensen abban az időben,

Nem érhettem volna el csúcsformámat akkor sem, ha nem élt volna bennem az a kimondhatatlan rajongás a labdarúgásért, ami bennem él ma is. Nem tudtam volna technikámat annyira fejleszteni, ha a könnyű szórakozást nem áldozom fel a pályán eltöltött edzésidőért.

Nem értek volna semmit lövéseim, pontatlanok lettek volna, ha nem töltök olyan sok időt a rúgófal és rúgófolyosó előtt az edzéseken.

Mit ért volna lelkeség, ha bal lábamat nem tudom használni éppúgy, mint a jobbat. Elnyomtak volna, ha nem képezem magamat atletikusan. Nem rúgok három gólt a londoni hat közül, ha ehhez a csapat kollektív összjátéka nem segít hozzá.

Javítok – nem három gólt lőttem, hanem négyet...

Egy gólokat ugyanis Leo Horn, a derék holland játékvezető nem adta meg azzal a későbbi indokolással, hogy lövés előtt könyökkel törtem utat magamnak a védők között.

Hornnal, ezzel a képzett, kitűnő játékvezetővel a későbbi idők folyamán sokszor találkoztam, máskor is vezetett nekünk mérkőzést. Egy alkalommal, az egyik magyar–francia mérkőzés előtt, Pesten az Operában voltam a válogatott csapattal. A szünetben, a színház folyosóján találkoztam vele össze. Barátságosan köszöntöttem, már nem is emlékeztem meg nem

adott góljára, de láttam rajta, hogy ő nem felejtette el. Ő hozta fel a gólt, magyarázva a testtel való szabályos játék feltételeit. És ott, az Opera folyosóján, a felvonás közti szünetben, néhány magyar játékoszt „beállított” arra a jelenetre, ami megelőzte góloamat, s bemutatta, hogy szerinte hogyan zajlott le az esemény. Ő alakított engem, s karjával nagyot lökött az angol védő szerepét „játszó” magyar játékoson, bizonyítván – a góloom nem volt szabályos. A folyosón álldogáló nézők eleinte nem sejtették, miről van szó, s nagyot derültek aztán, amikor megtudták, hogy mit jelent ez a szünet alatti folyosói „közjáték” – a színházi szabálymagyarázás.

Nem gondolok ma sem haraggal Hornra, hiszen – sokszor mondjuk ezt – a játékvezető is ember, tévedhet, nemcsak a játékos. Horn különben sem vétett döntő hibát. Más lett volna persze, ha az egyenlítéstől üt el minket ez a gól, vagy a győzelemtől.

Még Londonban kezembe került az az angol újság, amelyben Matthews megírta beszélgetésünkről, a mérkőzésről szóló cikkét. Ábrával is illusztrálták, a rajzon kis pálya látható, amely fölé Matthews hajol, bábuk jeleztek a játékosokat. Matthews a rajzon az engem jelző bábura mutat s a szövegben azt magyarázza, hogy miként szedem össze hátul a labdákat.

Matthews cikkében nem szenvedélyes hangon és nem különleges jelzőkkel értékelte a mérkőzést és tárgyilagosan igyekezett rámutatni azokra a hibákra, amelyek csapatuk súlyos vereségét előidézték. Matthews nemcsak a 90 perc egyes jeleneteit elevenítette fel, hanem kereste és szerintem részben meg is találta azokat az okokat, amelyek – e mérkőzés tükrében – előidézték az angol labdarúgás visszaesését.

Hivatkozott a velünk történt beszélgetésre, amelyben feltártuk edzés-módszereinket, a technika fejlesztését elősegítő gyakorlatainkat, a sok labdaedzést. Játékkelfogásunk alapos elemzése során Matthews rámutatott arra is, hogy az angolok játékaival szemben mi sűrűn alkalmazzuk a hosszú passzokat, ezeket jól keverjük a lapos, rövid leadásokkal. Elavultnak tartotta Matthews a saját játérendszerüket a miénkhöz képest. Az ő merev WM-rendszerük, szerinte, már a múlté, a mi korszerűsített és tovább fejlesztett játékunkhoz képest.

Az angol sajtóban akadtak más tárgyilagos hangok is, igaz, hogy elvéve. A szakírók közül néhányan rámutattak arra is: az angol labdarúgásnak kerékkötője, hogy a ligacsapatok nem szívésen adják át válogatottjaikat a közös edzésekre. A ligacsapatok vezetőinek nem érdeke, hogy elvonják a klubegyüttes edzéseiről a legjobb játékosokat. Ahogyan írták: „A haza becsületét a bajnoki pontok alá rendelik...”

Emlékszem, nem is olyan régen, nálunk is tapasztalhatók voltak ilyen jelenségek. A válogatott keret tagjai a mérkőzésekre való felkészülés idején hiányoztak a klubedzésekről és ezt bizony nem jó szemmel nézték egyes klubedzők. És amikor a bajnoki mérkőzésen nem ért el sikert a klubcsapat, néhány edző egyszerűen kijelentette: munkáját akadályozza, hogy a teljes

csapata nem készülhetett fel a bajnoki mérkőzésekre, a legjobb játékosok hiányoztak a klubedzésről.

Olyan jelenségek is mutatkoztak, hogy egyes edzők megakadályozták a múltban válogatott játékosaik szereplését a válogatott keret edzésein. Sérülésekre, vagy más okokra hivatkoztak. Később ők is belátták, hogy áldozatot kell hozni a klubnak az egész magyar labdarúgás érdekében. Eltekintve attól, hogy a játékosok szereplése a válogatottban és a válogatott csapat sikere fémjelzi egyben az illető klubot is.

A londoni 6 : 3 visszhangja hosszú hónapokig tartott Angliában. Sok terv született meg, amit részben megvalósítottak az angolok, ennek hatása meglátszott az 1960-ban, a spanyolok elleni mérkőzésükön. Náluk, persze, nehezebb a helyzet, hiszen a profi-labdarúgás miatt a szövetség bizonyos kérdésekben nem tud tisztázni minden problémát.

„Mágusok”-nak kiáltották ki az angol lapok a magyar tizenegyet Wembley után. Fantasztikus jelzővel illették engem külön is: egyszerűen „Varázsló” címet kaptam az angol újságíróktól.

És a hajdani óbudaí gyerek, a „Bajzám” grundjának kis rongylabdása, a meglelt korú sportember, bár örült a sikereknek, de a maga helyére tette az áradozó jelzőket.

Mindenesetre jó érzés volt pályafutásom csúcsára feljutnom. S amikor visszanéztem a múltra, eszembe jutott, 27 éves koromban úgy volt már, hogy abbahagyom a labdarúgást, búcsút veszek a borszezes cipőtől. És négy év múltán, Londonban 31 éves koromban a világ egyik legjobbjának tartottak.

Nehéz volt „elviselni” csapatunknak a „világ legjobb együttese” címet, mint ahogyan nekem a megtisztelő, túlzott jelzőket. Hiszen a cím és rang, amivel bennünket illették, nagyon sok felelősséggel járt és számunkra további kötelezettségeket jelentett. Különösen, hogy a svájci világ bajnokság ideje egyre jobban közeledett.

Már elhangzottak abban az időben egyes külföldi lapokban a hangok: „Világ bajnok csapat az lesz, aki a magyarokat legyőzi!”

Mint már említettem, filmet készítettek angliai utunkról, a mérkőzésről, hazajövetelünkről. Mondhatom, abban az időben nálunk nagysikerű játékfilmekkel is felvette a 6 : 3-ról készült filmünk a versenyt, amelynek kópiái eljutottak több külföldi országba is.

Egyes helyeken többször is leforgatták a filmet, többször is visszapergették és a játék mozzanatait elemezve mutatták be a magyar együttes egy-egy támadásszövését, a gólokat megelőző akciókat. Hamarosan a hat magyar gól „segédeszközt” jelentett a labdarúgók oktatásában.

A filmet megnéztük idehaza.

Számomra nagy élményt jelentett a leforgatott wembleyi 90 percen kívül az utazás egy-egy színes részlete, a londoni utcák világvárosi forgalma, amelybe lassanként egészen beleszoktunk.

Londont, a londoniakat függetlenül sikereinktől, megszerettem. Idehaza sokszor hallottam, hogy az angol emberek zárkóztak, elég hüvösek, ridegek a külföldiekkel szemben. Nos, én nem tapasztaltam ezt. Az angolok más éghajlat alatt élnek, mint a „déliel”, s nem olyan temperamentumosak, szenvedélyesek, mint mondjuk az olaszok és a spanyolok, életkörülményeik is mások az éghajlatuk miatt. De nem tapasztaltam sem közönyt, sem ridegséget az angol emberek modorában.

Hagyományos nyugodtságuk nagy erényük, bár a 6 : 3 során ennek sokszor az ellenkezőjét tapasztaltam. Nyugalmukból, a sokat emlegetett közönyűkből kiléptek az angol nézők, a sport, a labdarúgás iránti rajongásuk hullámai sokszor csaptak a magasha meggyőző játéunk láttán.

Tárgyilagosságukra jellemző, hogy a súlyos vereség a szurkolókban, az egyszerű nézőkben nem váltott ki olyan szenvedélyes hangokat, mint tegyük fel a sajtó részéről, ahol a hangzatos, minket dicsérő jelzőkön – „magyar varázslókon” és „mágusokon” – kívül saját labdarúgásukat a vereség után tragikus, gyászos szavakkal illették. Ahogyan írták a lapok: a magyarok megásták Anglia sírját...

Nem tudták különválasztani a sportot az országtól. Angliában sem álltak meg a gépek a gyárakban a vereség után, a tengerjáró hajók is éppúgy szeltek utána az óceánt, mint eddig. Talán csak az történt, hogy a gyári munkások, a hajósok, az angol bankok tisztviselői, még a háziasszonyok is sokat töprengtek abban az időben, hogy mi okozta futballjuk súlyos vereségét, mert Angliában sokan érdeklődnek a labdarúgás iránt.

A mi szállodánk a híres Hyde-parkkal szemben feküdt. Sokszor sétáltunk a nagy területen fekvő parkban, nyugágyakon pihentek ott az emberek. Találkoztunk lovasokkal, fajkutyákat sétáltató matrónákkal. A kutyákról jut eszembe, hogy a kutyatemetőt is meglátogattuk. Angliában nagy kutya-kultusz van, ebben a temetőben láttuk, hogy kedvenc állataikat milyen kegyeletben tartják egyesek. Szabályos kis sírhalmok alatt, családi nevükkel és születésük, kimúlásuk dátumával ellátott fejfák árnyékában alusszák örök álmukat itt a megboldogult foxik, a nagy dobermannok és a kis ölebek. Láttunk sétánk során meghatott embereket álldogálni, öntözték a virágokat, új koszorúkat helyeztek el, megkönnyezték a kedvenceket. Sok síron ott állt az eb élethű szobra is.

Más, érdekes élményt is adott a Hyde-parki portyánk. Észrevettük, hogy kis számmal a kezében valaki megállt. Letette a számolyt a földre, ráállt, nagy szónoklatba kezdett. Rövidesen embergyűrű vette körül, kísé-
rőink megmagyarázták, itt ez a szokás: különböző felfogások megszállottjai elveiket hirdetik, híveket gyűjtenek. Elég ködös gondolatok röppentek fel, legalábbis mi úgy véltük, de talán lehet az is, hogy tolmácsunk nem elég pontosan fordította ezeket a szónoklatokat.

Az embergyűrű egy-egy ilyen számolyon szónokló körül aztán gyorsan gýrýlni kezdett. A kíváncsiak tovább siettek, lehet, hogy nem azt kapták,

Londonban a Victoria-pályaudvaron így búcsúztattak bennünket

„Gyártom” az autogramot. Tatabánya is lelkesen fogadta a „londoniakat”

Grosics Gyulával nézzük a 6 : 3-ról készített filmszalagot

1954. február: a világbajnokság előtt Egyiptomban szerepeltünk

Barátkozásom Ramses fáraóval...

1954. május 23: 7 : 1 az angol válogatott ellen a Népstadionban.
Az ünnepélyes megnyitó

A 7 : 1-nél is a hatodik az enyém. Merrick hiába vetődik

amire számítottak, de lehet az is, hogy a Hyde-parkban járkálók megszokták az alkalmi apostolokat.

Mint érdekességet említem, hogy mérkőzésünk utáni sétánk során nagy konkurrenciát jelentettünk a szónokoknak. Amikor a magyar játékosok feltűntek a parkban, egyszeriben hallgató nélkül maradt az előadó. Minket vettek az emberek körül, megkértek arra, hogy meséljünk magunkról, mondjuk el, hogyan lett belőlünk labdarúgó, hogyan élünk, sportolunk odahaza. Meglepődtünk, amikor az egyedül maradt szónok hozzánk lépett és felajánlotta, hogy egyikünk álljon zsámolyára, így jobban hallják és látják az emberek a magyar játékos.

London patinás házai, a hagyományosan öltözködő emberek is kiváltották érdeklődésünket. Zsakettes, cilinderes vagy keménykalapot hordó angollal sokszor találkoztunk. Megálltunk a híres Piccadilly Circuson is. Hallgattuk kísérőnket: ezen a helyen, London közlekedési szívében hány és hány ezer jármű fordul meg naponta. A híres szökőkút alján fotográfáltak bennünket, s a kedélyes angol lovasrendőrnek kellett közbelépnie, hogy a fényképezést felfüggeszsek, mert bizony a Piccadillyn megállt a forgalom.

Etettük a galambokat a Trafalgar téren, éppúgy, mint annak idején Velencében, a Szent Márk téren. Megálltunk a Themze partján. Csodáltuk a világhíres panorámát a Westminsterre, a Big Benre. Körülnéztem, s amikor a folyó két partján elterülő városrészt figyeltem, úgy véltem, hasonlít a mi Duna-partunkhoz. Budát és Pestet éppúgy kettészeli a Duna, mint Londont a Themze. Az ember, ha elutazik szülőföldjéről és külföldön jár, keresi a hasonlóságot egy-egy hazai táj és az illető külföldi városrész között, mint én Londonban a folyó partján.

Sokszor olvastam riportokat a Buckingham-palotáról, a királyi kastélyról, a testőrök őrségváltásáról. Fényképezőgépeink alapos pergőtűzbe fogták a szolgálatot teljesítő, peckesen, kímérten díszlépést kivágó testőrt, akit úgy bámultak ott a turisták, mint a panoptikumban kiállított bábut. Nekem is akaratlanul ez jutott eszembe. Az arcát néztem, az embert kerestem a nagy szőrmekucsa alatt. A maga elé mereven néző férfi arcán néha ideges rángást figyeltem meg. De hihetetlen akarattal, díszbe meredve, a környezetről tudomást sem véve rőtta a métereket.

Mire gondolt vajon, amikor a turisták géppel a kezükben követték lépteit, vagy amikor a gyerekek nevetve körülvették. Némi sajnálkozást éreztem ott, a Buckingham-palota – a királyi kastély – előtt lépkedő gárdista iránt.

Az is feltűnt nekem, hogy a magazinokban, a hivatalokban, bankokban sötét ruhában, fehér ingben, szóval egészen ünnepélyes külsőben dolgoznak, látják el hivatásukat az emberek. Vasárnap viszont sportruhába öltöznek, színes inget vesznek fel magukra. Angliában például vasárnap nem rendeznek sporteseményt.

*

Wright ezekkel a szavakkal búcsúzott:

– Nem volt szégyen Önöktől vereséget szenvedni... Én eddig el sem tudtam képzelni, hogy ilyen játékra is képesek...

Akadtak, persze, Wrightékhez hasonló józan hangok az angol szakemberek között is, akik tárgyilagosan leszögezték, hogy mi volt a magyar együttes sikerének rugója.

Általában ezek a tényezők döntötték el szerintük a magyarok javára a mérkőzés sorsát: olyan kondícióbeli fölényrel rendelkezünk, amilyent az angol labdarúgóktól sohasem követeltek szakembereik. Új elemeket vittünk a labdarúgásba. A kiváló labdakezelés, a technikai fölény mellett erős kapuralövéseink is erényünknek számítottak. Labdarúgásunk régi hagyományait felhasználva, erre építettük új, korszerű játékunkat.

Valóban, 1953-ban sokat javult a csapatmunka, nemcsak a válogatottban, hanem a klubcsapatokban is. Előrehaladt a futballunk technikában, taktikában, komoly utánpótlás-gárda nőtt fel mögöttünk, s az ifjúsági labdarúgók képzésében is nagy fejlődés következett be. Gyors mozgás jellemezte általában a támadásokat, az állóképességen kívül a gólhelyzetek teremtése is az előrehaladást jelezte.

Amikor erről írok, feltétlenül el kell mondanom azt is, hogy a siker, a fejlődés elsősorban a klubedzők érdeme. A magyar edzők hosszú évtizedek óta bebizonyították, hogy a labdarúgás oktatásában az élen vannak a világ nevelői között. A magyar labdarúgó-edzők legtöbbje hajdanában maga is neves játékos volt, s aktív labdarúgó korukból magukkal hozták azokat az erényeket, melyek őket, a játékosokat, magasba emelték. Tekintélyüket kivívták azzal is, hogy elgondolásaikat az edzésen nemcsak megmagyarázták tanítványaiknak, hanem meg is mutatták. A magyar edzők tovább képezték és képezik magukat most is. Figyelemmel kísérik más országok labdarúgását, szívesen alkalmazzák az újat, nemegyszer tovább fejlesztik. A magyar edzőket külföldön is megbecsülik, bizonyítja ezt, hogy ma szerte a nagy világban alig találunk olyan földrészt, ahol ne akadna – az élcsapatokat is beleértve – magyar edző, aki tapasztalatait és tudását külföldön hasznosítja, s ezzel is öregbíti a magyar labdarúgás tekintélyét.

A magam részéről már ekkor azzal a gondolattal foglalkoztam, hogy nem sokára búcsút veszek, mint játékos a labdarúgástól. Figyelmem mindig kiterjedt az ifjú labdarúgók fejlődésére, gyűjtöttem a tapasztalatokat, pedig a 6 : 3 után még hosszú ideig ott voltam azokon a nagy találkozókon, amelyek a magyar válogatott és klubcsapatom sikerének egy-egy fényes állomását jelezték. Londoni sikerünk után fokozódott az öröömöm, amikor a bajnokságban klubcsapatom elnyerte a bajnoki címet.

Londonban ezzel a szavakkal búcsúztak tőlünk angol sportbarátaink:

– Viziontlátásra Budapestén, tavasszal...

Nem titkolták az angol szakemberek és a játékosok, hogy a wembleyi

vereséget, amelyben válogatottuknak része volt, a visszavágó mérkőzésen igyekeznek majd kiköszörülni.

Minden labdarúgónak van egy emléke, amelyre legszívesebben gondol vissza. Bennünk, az akkori válogatott csapat tagjaiban az angolok elleni első mérkőzésünk hagyott kitörölhetetlen emléket, olyant, amiről unokáinknak is sokat fogunk mesélni.

Ez a sportesemény tette rá a koronát négy évig veretlen együttesünk sikereire. Ennek a mérkőzésnek egyes mozzanatai még mindig bennünk élnek. Büszkén gondolunk erre a 90 percre, példának állítjuk magunk elé, ha valami nagy sporttettre készülünk, ha valami nehéz feladat megoldására vállalkozunk.

Része lehetett bármelyik ország válogatottjának talán izgalmasabb, érdekesebb és szakszempontból jelentősebb 90 percben, mint a mi londoni kétszer 45 perces találkozásonk volt. Érhetek el a későbbi magyar csapatok ennél értékesebb győzelmeket is, mint mi az angolok ellen.

De valahogyan úgy vagyok ezzel a mérkőzéssel, mint az az ember, aki nagy és viharzó szerelmeket élt át, de mégis élete végéig a legnagyobbra, a legforróbbra emlékezik vissza a legszívesebben: az elsőre, a mindent elsőprőre – amely kitörölhetetlenül él benne.

Ott, a Wembley-stadionban éreztem először, hogy milyen nagy kielégülést ad az embernek az igazi sportdicsőség. Ami nem hull véletlenül az ölébe, amiért meg kell küzdenie.

Harcolni kell érte sokszor – saját magával is.

NEHÉZ A FAVORIT SORSA

1954-ben szép és boldog új esztendő köszöntött ránk. És az évvel együtt súlyos és nehéz feladatok elé néztünk.

Abban az időben a közvélemény hangja szinte belénk sulykolta, hogy valóban legyőzhetetlenek vagyunk, nincs olyan ellenfél, amelyik megállíthatná sikersorozatunkat, és feltarthatná veretlenségünket.

A magyar labdarúgásról cikkezett az egész világ szaksajtója és mi ott álltunk a világbajnokság küszöbén.

Időszakokra osztották labdarúgásunk edzéstervét. A magasabb osztályban szereplő csapatok edzői úgynevezett alapozó, formábahozó, formában-tartó edzések időszakára bontották terveiket szinte az egész országban. Az alapozó edzések időszaka nálunk általában január elejétől február elejéig tart. Ezalatt, az alapozó időszak elején, főként erőnlétünket igyekeztünk fokozni, hogy erre alapozzuk későbbi formánkat.

A világbajnokság előtti alapozó időszakot nem a megszokott körülmények között tartotta a válogatott együttes. Nagy hideg söpört át ezen a télen nálunk, hóval borítva be a sportpályákat, zord időjárás köszöntött be. Sok meghívást kapott a magyar válogatott csapat, és szakvezetőink úgy döntöttek, hogy a meghívások közül azt fogadják el, ahol kellemes az időjárás, az éghajlat kedvezőbb lesz számunkra, mint Európában bárhol. Egyiptomba is kaptunk meghívást és ezzel eldőlt, hogy alapozó időszakunk során az egyiptomi labdarúgás vendégeként délre utazunk.

Amikor kisfiammal közöltem, hogy a fáraók országában töltünk egy hónapot – elővette Egyiptom atlaszát. Néztük a Nilus partján elterülő ország térképét, a sivatagok fiam fantáziáját ébresztgették. Feleségem aggódva figyelmeztetett, hogy téli ruhát is vigyek magammal, meg nyárit,

mert úgy tudja, hogy ott a hőmérséklet nappal a magasba szökik, viszont éjjel erősen lehül a levegő. Ismerőseim ajánlgatták, hogy okvetlen nézzük meg Luxort, látogassuk meg a „Halottak városát”, Tutenkámén sírkamráját se hagyjuk ki, a szfinxet se. Fiam megrendelt egy fényképet, amelyen majd trópusi sisakkal fejemen a tevét lovagolom meg, hátul a gizehi szfinxszel, a piramisokkal.

Az én képzeletemet is nagyon izgatta az egzotikus földrész, amelyet néhány évvel ezelőtt, amikor Palesztinában jártunk, úgy volt, hogy klubcsapatommal láthatok. De akkor túlságosan hosszúra nyúlt közel-keleti portyánk, s a bajnoki mérkőzések nyitánya miatt a szövetség hazarendelt minket. Pedig már ott álltunk Egyiptom küszöbén.

Svájcon keresztül utaztunk. Zimankós, kegyetlen tél uralkodott Európában... és mi Afrikában egyszeriben beléptünk a tavaszba.

A kora hajnali órákban érkeztünk meg a kairói repülőtérre, a gépen még azon gondolkodtunk, hogy talán ilyen korai időben nem fogad bennünket senki. Annál nagyobb volt a meglepetésünk, amikor a még csillagos ég alatt kiszálltunk a gépünkől, s üdvívalgás, nagy tömeg, reflektorok fénye, fényképészek és filmesek hada fogadta a 6 : 3 főszereplőit.

Alig tudtunk kiszabadulni az érdeklődők gyűrűjéből. És miközben a nap első sugarai bearanyozták Egyiptom földjét, érdeklődéssel tekingetünk szét. Számunkra ismeretlen világba érkeztünk.

Az arab városrészen keresztül suhant az autónk. Burnuszos arabok integettek felénk, meggörnyedve a vállukat terhelő súly alatt. Őszvéreken baktattak az emberek a vásár felé, a pálmák is integettek. És elhagyva az alacsony viskókat, beértünk a modern városrészbe, ahol hotelünk előtt nagy tömeg várta a magyar „varázslókat”.

A kimerültségtől majd leragadt a szemünk. Szinte félálomban írtuk alá nevünket a füzetekbe, behunyt szemekkel álltunk a liftben is, s fáradtan dőltünk ágyunkba, hogy az éjjel elmulasztott alvást pótoljuk.

Keveset aludtunk, hiszen közelebből meg akartuk ismerni Kairót, a fények és árnyak városát.

Kairó központjában a pálmákkal sűrűn beültetett Esbekijek-kertben barátkoztunk a gyerekekkel. Labdájukkal játszogattunk velük. Ez volt a magyar válogatott játékosainak első bemutató mérkőzése...

Muskinak, az üzleti negyednek bazárokkal, modern üzletekkel és nyílt elárúsító polcaival telezsúfolt útjait jártuk. Megismerkedtünk az ingadozó árakkal is. Ha valamelyik árus pultja elé léptünk, csillagászati számokat írt először fel a kereskedő, de vihareseben mélyen leszállított áron kínálta portékáját, amikor látta, hogy háttal fordítunk.

A Hasszan-mecset előtt annyit fényképeztük egymást, hogy kifogyott gépünkől a film. Erősítésre szorultunk, hiszen még az „alapozás” elején tartottunk. Láttuk a kalifasírokat is, s a régi könyvtárban az értékes kéz-

iratok között megmutatták a magyar labdarúgóknak a Korán néhány eredeti példányát is.

Últünk a Nílus partján.

Igyekeztem fiamnak tett ígéreteket beváltani, hogy krokodilt okvetlen fényképezzek. Sajnálom, de ott, a Nílus-parton nem tudtam teljesíteni kisfiam kérését: krokodilra nem bukkantam, viszont estefelé fel kellett húznunk a pulóverünket, mert a Nílus-parti csodás naplementét bámulván éreztük, hogy erősen hűvösödik az idő.

A korszerű labdarúgás űzői a régi idők, évezredek múltjának hangulataiba ringatták magukat Luxorban, amikor Ammon templomának képekről jól ismert oszlopsora alá álltak.

A hely, ahol az ősi Théba állt, ma egyik legfontosabb idegenforgalmi központja Egyiptomnak. Itt szinte mindenki abból él, hogy kalauzsol, mutogat, magyarázza a múltat, a régi köveket, Thébának, a hajdani fővárosnak régi életét, a hajdani pompát, amelyben akkoriban éltek II. Ramses alattvalói.

A fáraósírok közül a magyar labdarúgók a Királyok völgyében, a hajdani egyiptomi fáraók és más előkelőségek temetkezési helyén levő Tutenkh-Amon, vagy ahogyan mi neveztük ifjú korunkban: Tutenkámen sírja iránt érdeklődtek. Ismertük, hogy milyen legenda fűződik ennek a fiatalon meggyilkolt fáraónak sírkamrájához, amelyet egy angol történész, Carter, tárt fel először. A legenda szerint mindenki meghalt, aki részt vett a sírkamra feltárásában. Bennünket már nem fenyegetett veszély, mert több mint harminc éve, hogy megnyílt az út Tutenkámen sírjához, mégis elég elfogódottan lépkedtünk a fáraó temetkezési helyéhez vezető lépcsőkön.

Válogatottunk keretébe néhány új játékos került. Így a dorogi Ilku, a győri Kárpáti, Palicskó és a salgótarjáni tehetséges fedezetjátékos, Szojka. Számukra kettős örömet jelentett ez a portya: utazás az egzotikus országban és érezhették, milyen megbecsülés és szeretet veszi körül a sok sikert aratott magyar futball-válogatott tagjait. Első kairói mérkőzésünket, a város válogatottja ellen, elég könnyen vettük, fél gózzal játszottunk ezen az „alapozó” mérkőzésen, s tartogattuk erőinket a későbbi találkozókra. Egyiptom válogatottja ellen szinte a teljes 6 : 3-as csapatunk állt fel, de a helybeliek és a magyar vezetők meglepetésére, az első féldőben csak egy góllal vezetünk. S felrémlt a szünetben bennünk hajdani labdarúgásunk egyik fájó emléke, a régi olimpia „egyiptomi csapása”, amikor a „sötét ló” szerepét játszó egyiptomi együttes nagy nevekből álló válogatott csapatunkat legyőzte, s ezzel a magyar csapat kiesett az olimpia további küzdelmeiből.

Nos, nem kaptunk ki – 3 : 0-ra győztünk –, de nehezen lendült játékba csapatunk és ehhez hozzájárult az egyiptomiak lelkes, lendületes teljesítménye is. Még néhány mérkőzést játszottunk, sikert arattunk. De itt nem

is ez volt a legfontosabb, bár újabb híveket szereztünk ezen a földrészen is a magyar labdarúgásnak. A fontos az volt, hogy megtegyük az első lépéseket a kellemes éghajlat alatt az alapozáshoz. A mérkőzések közötti napokban szorgalmasan látogattuk a pályákat, edzettünk, technikai gyakorlatokat végeztünk. Az erőnlét javítására törekedtünk. És itt, a fáraók hajdani birodalmában még jobban összekovácsolódott együttesünk. Baráti kapcsolataink még jobban megerősödtek.

A csaknem egy hónapi távollét után testsúlyban és lélekben megerősödve, lebarnulva érkezünk haza. Az egyiptomi nyári időjárástól búcsút véve a budapesti tavasz fogadott minket.

Ausztria válogatottja ellen készültünk.

Az osztrákok elleni mérkőzésen majdnem szenzáció született. Bár győztünk egy góllal, de veszély fenyegette veretlenségünket, s mint a lapok írták, csak hajszálon múlt a meglepetés.

Ott volt ezen a magyar-osztrákon szinte mindenki, aki számított szak szempontból Európa labdarúgásában. Természetesen Walter Winterbottom, az angolok szakvezetője is, de rajta kívül olyan arcokat láttunk feltűnni, akik már a svájci világbajnokságra való tekintettel igyekeztek játékunkat, játékmódunkat még jobban kiismerni. Josef Herbergerrel, „Sepp bácsi-val” a nyugatnémetek kitűnő szövetségi kapitányával először ezen a mérkőzésen találkoztam. Már akkor nagyon méregetett minket...

Az árnyékok – csatársorunk gyenge játéka – mellett a bécsi mérkőzés új oldaláról is megvilágította csapatunk olyan erényét, amelyről most győződhetett meg legjobban a közvélemény: az osztrák csatársor lendületes, időnként korszerű támadójátékát határozottan tartotta fel a Buzánszky, Lóránt, Lantos hátvédhármasunk. A Bozsik, Zakariás fedezetpár is óriási munkát végzett azzal, hogy a védőket segítette. Sajnos, Bécsben nem tudtuk megismételni azt a csatárjátékot, amelyről híressé vált támadósorunk. Sokan ezt pillanatnyi formahanyatlásnak tartották, szerintem azonban már ekkor kiütközött csatársorunkból a nagy megterhelések okozta fáradtság miatti visszaesés.

Bár ezt még az eredmény tükrében nem mutatta az angolok elleni visszavágó mérkőzés, a – 7:1...

Az angol labdarúgás nagyon készült a budapesti visszavágóra. Itt kellett bebizonyítaniuk, hogy a 3:6 egyszerűen csak kisiklás, mélypont volt, amely még egyszer nem ismétlődhetik meg.

„Büntetésre” készült az angol válogatott és arra, hogy visszaadja otthonunkban a „leckét”, amellyel őket sújtottuk Wembleyben. Új csapatot küldtek Budapestre, a Népstadionban nyolc új játékos szerepelt a londoni csapattal szemben.

Az angol lapok a bécsi mérkőzés hatására derűlátóan írtak a budapesti találkozó kilátásairól. Az volt az angol szakírók véleménye, hogy a wembleyi „varázslók” túljutottak csúcsformájukon. A máskor tárgyilagos

Wright barátom is úgy nyilatkozott, hogy a Népstadionban majd megfordítják a londoni eredményt.

Most, az idők távlatában megállapítom, hiba volt az angoloknál, hogy a 3 : 6, egy rosszul sikerült mérkőzés után, elbizakodottakká váltak.

Pedig a legjobb együttesnél is bekövetkezhet formaingadozás: tizenegy játékosból áll a csapat és sok tényező befolyásolhatja a csapatmunka eredményességét. Így a hangulat, lelki és fizikai tényezők. Előfordulhat, hogy a legjobb erőben levő együttes sem tudja teljesíteni azt, amit várnak tőle.

Ott voltunk mi is, amikor Anglia válogatott csapata megérkezett a Ferihegyi repülőtérre. Szemünkkel vizsgálgtuk az angol válogatott új „fiúit”, s aztán elbúcsúztunk ellenfelünkötől, ők Balatonlellére utaztak, a Balaton mellett készültek a visszavágóra.

Néhány nap múlva a Népstadionban – Jezzard, a középcsatár Sewell-hez játszott, ő Fineyt próbálta kiugratni. . .

Megkezdődött az „évszázad mérkőzésének” visszavágója. . .

Működésbe léptek a rádióközvetítők, a telefonkezelők és a nyolcadik percben a képtávíró is: Lantos nagy erejű szabadrúgásából született első gólunk fényképét félfóra múlva Londonban már láthatták.

Nem részletezem a 7 : 1 kilencven percének mozzanatait. Emlékszem azonban arra, hogy sok angol újságíró jött be hozzánk a mérkőzés után, más országok megfigyelői és szakírói is felkeresték öltözőnket, gratuláltak, közöttük a neves szakíró, Willy Meisl is. Az egyik magyar vezető Meisl-től megkérdezte, hogy neki ki tetszett a magyar játékosok közül, szerezte ki játszott a legjobban. Willy Meisl kapásból felelt:

– A csapat! . . .

A VB előtti első nagy főpróbán tehát túlestünk.

Hízelgett nekünk, hogy a VB első számú esélyesének kiáltott ki a közvélemény. A józan és tapasztalt szakemberek viszont nem nézték jó szemmel, hogy minket tartanak favoritnak abban a küzdelemben, amelyben a világ legjobbjai, amatőrök és professzionisták egyaránt résztvesznek.

Orvosilag szinte töviről hegyire átvizsgáltak minket. Úgy emlékszem rá, hogy abban az időben a pulzusom gyorsabban vert a megszokottnál. A sportorvosunk azonban megnyugtatóan, hogy erre a versenyzéskomra nagy teljesítmények küszöbén szüksége van a sportembernek. Sokkal rosszabb dolog lenne, ha – a megszokott ütemben jelezne a pulzusom. Nekem, sajnos, a világbajnokság rajtjára kellemetlen hátizom fájdalmaim jelentkeztek. Az orvosok szakszerű kezelés alá vettek és folytatták a kezelést Svájcban is. A hátizom gyulladásom nem valami kellemes útravaló volt a svájci világbajnokság idején.

Felcsigázott érdeklődéssel fogadták a magyar csapatot Svájcban. Mint olyan válogatottat, amely biztos esélyese a büszke világbajnoki címnek.

Bernhez közel volt a szálláshelyünk, egy kis városkában, az azóta is sokat emlegetett Solothurnban. A Hotel de la Couronne nevű szálloda

lett a székhelyünk. Mi egyszerűen Korona szállónak neveztük. E hotel különben bekerült a történelembe; másfél évszázaddal előttünk ugyanis itt szállt meg Napóleon kíséretével.

Persze, ezt a poént se hagyták ki a külföldi cikkírók, Bonaparte hajdani látogatásával hozták összefüggésbe a magyar válogatottal, írván, hogy most az újkor futballjának „császárai” keresték fel a Hotel Couronne-t.

Solothurn lakói, a szálló egész személyzete magáénak vallotta a magyar csapatot, büszkélkedett velünk és a solothurniak akkor sem vonták meg tőlünk szeretetüket, amikor mi egyszer – egyetlenegyszer –, mint Napóleon a wagrami csatátérrel, vert seregként vonultunk le a küzdőtérrel.

A város közepén állt a régi szálló, a Hotel de la Couronne, sarkába építve fénylett a büszke császári korona, jelezvén, hogy falai között egykoron a világ egyik legnagyobb hadvezére hajtotta pihenőre a fejét.

Atellenben egy régi kútból csordogált a víz, oldalához támasztva a kerékpárok egész serege. A svájciak ugyanis nagyon kedvelik ezt a hasznos közlekedési eszközt, ott-tartózkodásunk idején a szomszédos városok lakói is felkerekedtek biciklijükre, hogy névaláírásunkkal gazdagítsák autogramgyűjtő albumukat. A solothurni régi városkapu környéke, parkja is kedvenc sétahelyünk volt.

Solothurnban abban az időben még a padlásokat is kiadták egy-egy éjszakára, úgy megszállták az újságírók ezt a helyet, hogy hamarjában idegenforgalmi nevezetesség lett. Volt egy kis presszónk, itt fogyasztottuk el ebédutáni kávékat és a helyiségbe valóságos pesti hangulatot varázsoltunk.

Solothurn iskoláinak diákjai ott táboroztak a szállónk körül. Egyszer a parkban megismerkedtem az egyik iskola idős tanítójával. Félig tréfásan és félig komolyan említette:

– Amióta a magyar labdarúgók itt élnek a városkánkban, ijesztően megnőtt az igazolatlanul mulasztó tanulók száma...

Szabadidőnkben sétálgattunk az ódon, tornyos házak között, ismerkedtünk az itt lakókkal. Megcsodáltam a „Zeughaus” fegyvergyűjteményét, a régi fegyverek láttán önkéntelenül is a mi csatáink lövőtudományán jártak a gondolataim: hogyan működnek majd a mi „muskétáink” a VB forrónak ígérkező mérkőzésein.

Igyekeztiünk megszokott életünket élni. Ha lehet, még komolyabban vettük az edzéseinket, én, sajnos, makacsnak mutakozó húzódásom miatt keveset mozoghattam.

A dél-amerikai újságírók sokan keresték fel szállodánkat. A brazil újságírók nagy buzgósággal kutattak minden olyan történetet, amely velünk összefüggött. Az egyik brazil riporter félrehívott: nagyon fontos

dologról akar velem beszélni. Megkért arra, hogy mondjak el oly „sztorikat”, amelyeket más kollégájával nem közlök.

Mit mondhattam volna? Csak olyan dolgokat, amelyekről már úgylis sokat írt a világsajtó.

A brazil riporter csalódottan búcsúzott. De még mielőtt elment, egy labdázgató fiúcskával „hozott össze”, most arra kért, hogy rugdossam a fiúnak a labdát. Felvételt csinált. S nyilván a következő napokban, valamelyik újságban megjelent a kép, alatta a szöveg: „Hidegkuti edzést tart a solothurni gyerekeknek...”

Nagy érdeklődéssel hallgattuk az angolok előkészületeiről hozzánk befutó híreket, arra is gondoltunk, hogy az angol csapat a VB-n igyekszik majd a 3 : 6 és az 1 : 7 után tekintélyét visszaállítani. Az angolok három napot Roehamptonban töltöttek – és „zárt ajtók” mögött készültek a belgák elleni találkozójukra.

Mi először a dél-koreai együttessel találkoztunk a világ bajnokságon. E mérkőzés előtt „tűzijátékot” rendeztünk Solothurnban, majd Bernben és Genfben. Annak ellenére, hogy az FC Solothurn, a Young Boys és a genfi Servette kapuját valósággal „kitapétázták” góljaikkal csatáraink, a magyar vezetők sok kifogást találtak játékunkban. Támadóink csak a második félidőben melegedtek bele a játékba, ekkor igazi góllövő-cipőben játszottak. Igaz az is, hogy az ellenfelek nem tanúsítottak nagy ellenállást.

Nagyon nehéz a sorsa a világbajnok-jelöltnél!

A világtorna nagy esélyesének kikiáltott magyarok csak okos cselezések árán tudták elkerülni a fényképeszek, újságírók és az autogramgyűjtők ostromát. Magas árfolyama volt egy-egy játékosunk névaláírásának.

Este tízkor mindig kihunytak a fények szállodai szobánk ablakaiban. Csak néhány szoba lámpája világított a késő éjszakáig. Magyar edzők is elkísérték csapatunkat a világ bajnokságra, Bukovi Márton, Titkos Pál és Kalocsay Géza doktor esténként haditanácsot tartott Sebessel és Mándival. Itt volt egyik nagy tudású klubtársam, Kovács I. Imre is, ez a példamutatóan sportszerű és technikás játékos. Vele együtt, és Sándor Károlylyal, a hajdani móravárosi labdarúgóval és Zakariással, gyakran utazgattunk más városokba, hogy megfigyeljük a VB-mezőny más csapatainak edzéseit, előkészületeit.

A brazil csapat egyik edzését is meglátogattuk. Didiben és Julinhóban kitűnően képzett labdarúgókat ismertünk meg. Thunban is jártunk, ott az Uruguay együttesét nézegettük, Schiaffino és Andreade labdakezelése valósággal lenyűgözött bennünket.

A nyugatnémet csapatról akkor még nem sokat beszéltünk. Tudtuk, hogy Herberger kiváló képességekkel megáldott szakember, azt is tudtuk, hogy a nyugatnémet játékosok jó formában vannak. Mi azonban Brazília és Uruguay együttese felé összpontosítottuk minden figyelmünket.

Az NSZK csapata csak később érkezett Svájcba, s a hegyek között, távol az érdeklődés zajától, Spiezben lakott.

A nyugatnémet edző nagy taktikus volt nyilatkozataiban is. Herberger ugyanis valósággal „kiénekelte a sajtót” az ellenfelek szájából. Idős játékosok mesélték, hogy ilyen taktikával dolgozott a régi osztrák „csoda-csapat” vezetője, Hugo Meisl. A mérkőzések előtt sajnálkozással emlegette, hogy csapatának a tudása nem ér fel az ellenfél nagy képességeihez. Nincs most formában együttese, és így tovább...

Nos, Herberger is Meisl-módra panaszkodott a rajt előtt: nem tudtak jól felkészülni, kevés összeszoktató edzésen vettek részt a játékosai. Sok a sérült... A sérültek pótlására nincs egyenlő tudású játékosuk...

Nem sokat láttam az NSZK csapatának edzésein. Futkároztak, játszadoztak a labdával, nem vették elég komolyan az edzést, legalábbis azt, amelyiket én láttam. Megfigyeltem azonban, hogy milyen frissen mozognak a németek, jó erőben, s úgy láttam az edzés tükreben, hogy a hangulat is kitűnő a játékosok között.

Mindenesetre gondolatban „kipipáltuk” a ránk váró mérkőzések között a németek elleni találkozóinkat, mint azt, amelyiken nem érhet bennünket baleset...

A VB-n egyszerre rajtolt az angol és a magyar csapat. Hátizom- és nyakbántalmaim miatt, sajnos, nem vehettem részt az utolsó edzéseken. Nem játszottam a dél-koreaiak ellen.

Az angolok csak fél sikert arattak, bár a belgák ellen sokkal jobban játszottak, mint Budapesten a 7:1 alkalmával. De ez is kevés volt győzelműkhöz. Hosszabbítás után az angolok 4:3-as vezetésénél Dickinson öngóllal „egyenlített”.

Dél-Korea csapata ellen Palotás játszott helyettem.

Svájcban megkondultak a lapokban a nagyharangok: könnyű győzelmünk ellenére is áradoztak a csapatunkról szóló cikkek. Örömmel láttam, hogy Palotás kiválóan töltötte be szerepkörömet és a Zakariás helyén játszó fiatal Szojka is jól mutatkozott be.

Az NSZK elleni mérkőzés előtt alapos haditanácsot tartottak velünk a vezetők. Sérülésem, amely hüléssel is párosult, gyógyulóban volt.

Feltették a megbeszélésen a kérdést:

– Nándi, vállalod a játékot?...

Magamba néztem. Előzően sokat próbálgattam a lövéseket a pályán, futottam, minden helyzetben fejeltem és úgy éreztem, hogy sokat javult az állapotom. A versenyláz is hajtott.

Hosszú évek sportmunkája állt mögöttem és vágyakozva gondoltam arra a pillanatra, hogy a világ legjobbjainak a mezőnyében én is ott legyek. Nem vállaltam volna a németek elleni játékot, ha nem éreztem volna, hogy hasznos tagja lehetek együttesemnek.

Felelőtlenségnek tartom ma is, ha egyik-másik játékos eltitkolja sérü-

lését, vagy nem érzi teljesen rendben magát és mégis vállalkozik a játékra. Ilyen esetben nagy kárára van együttesének, hiszen, ha a mérkőzés közben kiújul a sérülése, nem lehet teljes értékű harcos. Az ilyen játékosnak a hiúságát, becsvágyát alá kell rendelnie az együttes érdekeinek. Inkább kisebb tudású labdarúgó szerepeljen helyette, mint ő.

Mindezt alaposan átgondolva vállalkoztam a játékra.

Híreket hallottunk a nyugatnémetekről. Herberger, úgy tudtuk, hogy szinte az utolsó órákig nem döntött az összeállítás kérdésében, legalábbis erről szóltak a híradások. S amikor tudomásunkra jutott a németek összeállítása, s átnéztük a játékosok névsorát, megállapítottuk, Herbergernek az a taktikája, hogy jó felépítésű, keménykötésű, erőteljesen játszó labdarúgókat állítson ki ellenünk.

A németek csapatában tehát – az összeállításuk tükrében – az erő dominált.

A német határhoz közel, Baselben zajlott le ez a találkozó.

Amikor a beöltözés előtt kimentünk a pályára, hogy megvizsgáljuk talaját, meglepődve kaptuk fel fejünket. Úgy tűnt, mintha nem is Svájcban, hanem valamelyik német pályán kerülne sor erre a találkozóra. Különvonatokon, társasgépkocsikon érkeztek a német szurkolók és a pálya fölött húzódó töltésre vontatták fel egyik sok kocsiból álló különvonatukat, persze tele szurkolóval. Kereplők, dudák, trombiták – és hallatlan hangorkán fogadta a pályára lépő németeket...

Számított rá Herberger, hogy én újra hátravontan játszom a középcsatár szerepében és amikor felálltunk, Liebrichnek engem méregető pillantásaiból azt vettem ki, hogy talán ő lesz ezen a mérkőzésen az egyik „örangyalom”. Észrevettem aztán, hogy rajta kívül a jobbösszekötő Eckel szeme is sűrűn rajtam van. Eckel is vigyázott rám, ezáltal neki a csatársorból némileg hátra kellett húzódnia. Eckel tulajdonképpen fedezetjátékos. S ezen a mérkőzésen kettős szerepét nem tudta megoldani, teljesítménye nem volt olyan tökéletes, mint akkor, amikor igazi helyén, a fedezetben játszott.

Mutatja ezt az is, hogy végeredményben ezen a mérkőzésen 8 : 3 arányban győztünk és a gólok közül kettőt lőttem. Megjött az önbizalmam, hálásan gondoltam a solothurni kórház kedves asszisztensnőire: nagy buzgalommal és szakértelemmel igyekeztek rendbehozni, kezelésüknek megmutatkozott a kedvező hatása.

A kereplők és kürtök, dudák fokozatosan egyre halkabban szóltak, a német szurkolók lendülete is megtört, párhuzamosan góljainkkal.

*

Volt egy nagyon kellemetlen közjátéka is ennek a mérkőzésnek. Olyan dolog, amellyel a mérkőzés után hosszú ideig foglalkozott a világ sajtója. Liebrich, a németek középhátvédje, a mérkőzés 35. percében, tehát akkor, amikor már nagyjában eldőlt a találkozó sorsa a javunkra, helyet cserélt

Posipallal. Világos volt mindenki előtt, hogy ezt a cserét azért hajtották végre, hogy Liebrich ráálljon Puskásra.

Mindenki tudta ezt, csak Puskás nem. Vezetőink kiáltoztak a kispadról, hogy Puskás álljon ki a szélre. Én is azt a tanácsot adtam, hogy húzódjon ki, mert ellenfele nagyon kemény játékos. Puskás nem hajlott a szóra és így történt, hogy néhány perc múlva, miután kicselezte Liebrichet, a német védő keményen dancsolta, Puskás elterült a földön, kivitték, majd kiállt a játékból, harcképtelen lett. A hátralevő 32 perct tiz emberrel játszottuk. Győztünk, de balösszekötő nélkül maradtunk, mert – csapatunknak egyszerűen nem volt tartalék balösszekötője...

Így készültünk, csonka csapattal a szerintünk legnehezebbnek vélt mérkőzésünkre, a brazilok ellen.

Most, évek távlatában is sokszor gondolok erre a balszerencsés sérülésre, Liebrichre, s arra, hogy valóban szándékos volt-e a német védő szabálytalansága, amely a súlyos sérülést előidézte. Most, hosszú évek múltán sem tudom magamat beleélni egy olyan játékos szerepébe, aki előre megfontoltan ellenfelének testi épségét veszélyeztetve, szándékosan követi el a szabálytalanságot. Liebrich valóban elkövette a súlyos dancsot. A játék hevében követte el? ... Erre csak ő adhatja meg a választ, mint ahogyan nyilatkozataiban cáfolta szándékosságát.

Nem sok időnk volt a tépelődésre, vezetőink Puskás pótlásáról igyekeztek gondoskodni, mi pedig a brazilok elleni mérkőzésünkre készültünk. A világ sportsajtójában, csonkává vált csapatunk miatt, előtérbe került a dél-amerikaiak, a brazilok és az uruguayiak esélyessége. A magyar csapat „ázsioja” némileg csökkent...

Fenn, az ezer méter magasban fekvő Magglingenben, a brazilok szállításán vígabban pengtek a gitárok és a heves vérmérsékletű brazil szurkolók háromszoros pénzzel fogadták csapatuk győzelmét.

A mérkőzés előtti estén, a solothurni park egyik padján beszélgettem a brazilok elleni találkozóról klubtársammal, Lantos Mihállyal, az együttes fiatal balhátvédjével. Lantos pályafutása külön tanulmányt érdemel. Palotással tünt fel az ifjúsági válogatott csapatban, amely mindig ontotta a tehetségeket. 1947-ben, a románok elleni mérkőzésen Lantos csatárt játszott az ifjúsági válogatottban. Tanonc volt az egyik nagy gépgyárban. Később, klubcsapatunkban, szükségből egyszer hátrattették hátvédnek. Játékos még nem kapott talán annyi bírálatot, mint Miska a hátvéd szerepében. Abban az időben darabosan fordult, elég lassú is volt és aztán mérkőzésről mérkőzésre javított teljesítményén, szorgos edzésekkel csiszolta be magát a védő szerepkörébe. Különórákat vett fordulásból, tízszer, hússzor ismételtette a leckét, olyannyira, hogy a világbajnokság idejére elérte legjobb formáját.

Lantos a válogatott csapatban hosszú időre levette a gondokat a szak-

vezetők válláról, hiszen eddig a balhátvéd helyére nem találtak olyan sokoldalú, képzett játékost, mint Miska volt.

A Buzánszky, Lóránt, Lantos hátvédhármaszt évekig Európa egyik legjobb védősorának ismerték el. Tengelyében Lóránt Gyula fizikai adottságai mellett kitűnő helyzetfelismerésével, erőteljű duzzadó védőjátékával valószínűsítő „oszlopként” állt helyt a kemény, nagy tudású csatárokkal szemben is.

Ott, a solothurni park egyik padján arról beszéltünk, hogy sokszor álltunk már nehéz percek előtt a klubcsapatban, a válogatottban. Így voltunk most is a brazilok elleni mérkőzésünk előtt. De „srófolunk” majd egyet a lábunkon, meg a szívünkön is, jobban játszunk, mint teljes csapattal – próbáltuk egymást erősíteni, doppingolni.

Egy hetünk volt a brazilok elleni mérkőzésig. S alkalmunk nyílt arra is, hogy edzéseiken „szemrevételezzük” nagy ellenfelünk játékosait, a futball zsonglőrjeit.

A brazilok elleni mérkőzésünk előtt a kis Solothurn postahivatalának erősítést kellett kérnie Zürichből: úgy záporoztak hozzánk a jóleső, biztató táviratok hazulról.

Bernben került sor erre a fontos találkozóra, amely egyesek szerint arra volt hivatott, hogy eldöntse a világ bajnoki cím kérdését. Bernre összpontosult a labdarúgóvilág figyelmé.

Tóth Mihály, az úpesti „csupaszív” játékos került balszélre. Tóth Mihály még ma is rúgja a labdát a bajnokcsapatban, az Újpesti Dózsában. Nem szeretek nagy jelzőket használni, de ez a játékos példaképe lehet a mai fiataloknak. Fegyelmezettsége mellett legnagyobb erénye a küzdenitűdás, az utasítások pontos betartása.

„Az idegek harca lesz...” – ezt írták, hajtogatták körülöttünk a mérkőzés előtt. És a berni stadionban valóban úgy éreztem, hogy idegeim táncot lejtenek, mintha a torkomban dobogna a szívem.

Amikor felálltunk a Wankdorf-stadionban, enyhe rémülettel néztem az újdonsült balszélsőnkkel, Tóth Miskával, ezzel az apró termetű labdarúgóval szemben álló néger óriást, D. Santost.

Huszáros rohamokkal kezdtünk, mint Londonban a 6 : 3-on, s a 7 : 1-en, a Népstadionban és mint a VB-n a nyugatnémetek ellen. Az első kilenc percben két gól terhelte a ruganyos Castilho kapuját.

Az első félidő vége felé, amikor 2 : 1-re vezettünk, Tóth II. jutott arra a sorsra, mint a nyugatnémetek elleni mérkőzésünkön Puskás: izomszakadást kapott, lehorgasztott fővel sántikált le a pályáról. Tíz emberrel küzdöttünk tovább.

A végzetet láttuk suhogni magunk fölött.

Tóth II. az öltözőben a padra borulva zokogott. Váltig hajtogatta:

– Sérülten is kiniegyek...

Figyelmeztettük, hogy sérülése még súlyosabb lehet, ha tovább játszik.

Nem adtuk fel és – ahogyan a lapok írták a mérkőzés után – tíz emberrel is úgy harcoltunk, mint – az oroszlanok és a tigrisek...

Bizony, ez nem jó hasonlat. Az oroszlan és a tigris szétmancangolja áldozatát... Nem, mi nem voltunk oroszlanok. Ésszel játszottunk, s ami fő, a lábunkon kívül a szívünkkel is. Nem körömmel és foggal.

Izgalmas percek következtek. Olykor, egy pillanatnyi szünetben, felénk hozta a szél a magyar rádió riporterének, Szepesi Györgynek a hangját a stadion tetőzetéről, ahol közvetített.

Szepesi, ez a magánéletében csendes, halk szavú ember, szinte „transzba” esve közvetítette a mérkőzés izgalmas, fordulatos mozzanatait. Pedig – civilben Gyurka úgy vigyáz a hangjára, mint az operaénekes... Most nem kémelte a hangját. Éppúgy, mint a kis magyar sziget és a svájci szurkolók nagy része.

Tóth Jóska befáslizott lábával mégis kijött a második félidőben, fájdalomtól eltorzult arccal bicegett a labda felé, ha pedig elérte, emberhez továbbította. Így sérülten is segített.

3 : 2-re vezetünk és újabb árnyék borult csonka csapatunkra: az egyik összecsapás során Bozsikot és N. Santost kiállította a játékvezető.

Mi csak kilenc és fél emberrel játszottunk...

Legyőztük a brazilokat és nagy akadályt vitt át ezzel a magyar csapat a világ bajnoki tornán.

Solothurni szállásunk viszont valósággal kórházzá változott át.

A sajtó egyhangúlag megállapította: a magyarok győzelméhez nem fér kétség.

A brazilok játéka meglepett. Taktikánk ellenszerét az akkori brazil csapat nem tudta megtalálni. Mi főként a széleken vezettük támadásainkat. bár Tóth Mihály többször hátrahúzódott, hogy segítsen a védőinknek. Ezzel megzavarta a brazilok védelmi rendszerét. Az izgatott és kemény brazilokkal szemben mi higgadtan játszottunk – csonka csapatunknak ez volt különben nagy erénye.

Miután Bozsikot – szerintem túl szigorúan – a játékvezető kiállította, én mentem a helyére jobbfedezetnek. Szokatlan volt nem mondom ez a hely számomra. Hiszen a csatárt csak viszi a vére, védőink viszont hátul folyton kiáltottak, hogy ne menjek előre.

A hihetetlenül lelkes brazil játékosok úgy bántak a labdával, hogy bámult az ember. A technikára épített játék viszont a csapatmunka rovására ment, csak egvénileg próbáltak eredményesek lenni, de ezt nem tudták elérni, mindig idejében léptünk közbe. Ha nagy lendületben voltak a brazilok, tartottuk a labdát, lelassítottuk a játékot. Ekkor még inkább idegesek lettek, kapkodni kezdtek, hiszen ők úgy jöttek el hazulról, mint a világ bajnoki cím biztos várományosai.

Vérmérsékletük, dinamikájuk hallatlan lendületet kölcsönöz a brazil futballistáknak. Valósággal megszállottjai a futballnak.

S mi kilenc emberrel és a harcképtelen jobbszélsőnkkel mégis legyőztük Svájcban őket. A higgadtság mellett nagy segítségünkre volt a győzelem kivívásában az akarat, a szív és a lélek, amely elmaradhatatlan kellék a csapat fegyvertárában.

Győzelmünk után ezt mondták:

– A magyar–brazil mérkőzés volt a VB döntője...

Amikor pedig Uruguay válogatottjával kerültünk össze, ezt hallottuk úton-útfélen:

– A magyar–uruguayi találkozó majd a világbajnokság döntőjének számít...

Valóban döntő volt számunkra a VB-mérkőzések minden perce.

És amikor a Hotel Koronában az uruguayi futballistákról esett köztünk a szó, ezt mondtuk egymásnak:

– Ők is csak emberek...

A vezetők tudomásomra hozták, hogy Palotás lesz a középcsatár az „uruk” ellen, én majd balösszekötőt játszom. Taktikai utasításként közölték, sokszor váltsuk a helyünket Palotással, hogy ezzel is zavart keltsünk.

A két óbudai labdarúgó – Palotás és én – azon az éjjel sokáig hallgattuk a solothurni kút csobogását.

Pirkadt a Weissenstein csúcsa felett, amikor felébredtem. Uruguay labdarúgói nem hagytak pihenni, rájuk gondoltam...

Százhúsz percig tartott Lausanne-ben az Uruguay elleni mérkőzés.

Az újságírók, nézők megállapították a 120 perc után, hogy ilyen izgalmas, idegtépő küzdelmet még nem láttak.

Dramai jelenetekben bővelkedett a találkozó. Férfias, szép volt a mérkőzés, gölommal a mérkőzés utolsó negyedórájáig 2 : 0-ra vezettünk.

A dél-amerikaiak minden erejüket latba vetették, hogy egyenlítsenek. Egyenlítettek!

Határtalan izgalom ülte meg a stadiont, amikor a hosszabbításhoz álltunk. Dobbal, kereplőkkel, síppal biztatták a dél-amerikaiak a csapataikat. Hiszen ezen a mérkőzésen az is eldőlt, hogy vajon Dél-Amerika elhódítja-e Európától a futball-hegemóniát.

Nem hódította el!...

Kocsis, Budai és Bozsik pompás összjátékából született két góllal eldőlt a mérkőzés sorsa.

Budai Laci... Őt az édesapja, a rákospalotai kölyök-csapat intézője fedezte fel. Ott nőtt fel Budai a külvárosban, az URAK-pálya környékén. Ő sem volt mindig jobbszélső, balszélsőnek indult. Kocsissal nagyszerűen megértették egymást, klubtársak voltak, jól játszottak össze. Budai az „uruk” ellen elhúzott Martinez mellett az alapvonalig, felnézett, Kocsist kereste, aztán beívelt, mintha csak mondaná:

– Itt van, menj fel érte, fejezd be...

A szállóban leltárt készítettem: Puskás sérült, Tóth II. sérült, 9 és fél

Az 1954-es svájci VB idején a solothurni Hotel de la Couronne volt a szállásunk

A solothurni régi városkapunál

1954. június 20. Basel: Magyarország—NSZK mérkőzés, 8:3, Liebrich becsúszó szerelést alkalmaz

1954. június 27. Bern, Magyarország—Brazília találkozó, 4:2. Castilho, a brazil kapus elcsíp egy labdát előlém

A magyar—brazilon lőtt első gólunk utáni örömünk

A Brazília elleni, drámai fordulatokban gazdag mérkőzésünk után határtalan a boldogságunk

Figyeljük az „uruk” edzését. Az első két sorban ülünk

1954. június 30. Lausanne, Magyarország—Uruguay mérkőzés, 4 : 2.
A nagyszerű Andreade kifejeli a kapuba tartó lövésemet

emberrel játszottunk és győztünk a brazilok ellen; a kétszeres világbajnok „uruk” legyőzéséhez már 120 percre volt szükségünk...

Nehéz 120 perc...

Meddig bírjuk még?...

Sokat foglalkoztatott a mérkőzés után az Uruguay válogatott csapat játéka. Úgy láttam, hogy az ő játékfelfogásuk hasonlít talán a legjobban a miénkhez. Jól összeszokott együttes benyomását keltette bennem.

Elhoztam magammal Svájcból, az Uruguay elleni mérkőzésről, egyik legszebb élményemet, a gólokat, amelyet úgy őrzök emlékezetemben, mint a legértékesebbet:

A második gólunk előtt Budai beadásába az egyik védő belelépett, a kapu előtt a labda irányt változtatott, s miközben a védők tétováztak, elpattantam a földről, s szinte a levegőben úszva, úgynevezett csukafejessel, amivel az úszók rugaszkodnak el a rajtkőről, küldtem a meglepett kapus hálójába a labdát. Lábbal nem tudtam volna elérni.

Nagyon veszélyes helyzetben voltam, hiszen úgy láttam, hogy a kapus is vetődik közben, de szerencsére, s hála Maspolinak, az uruguayi kapusnak, ezt a veszélyes vetődésem nem követte összezsúplással. Különben is ilyesmire már csak utólag gondol az ember; amikor helyzet kínálkozik, nem méri fel, hogy esetleg meg is sérülhet. Hiszen, ha így lenne, elmulasztaná a nagy helyzetet, a döntő pillanatot.

Bátorság, helyzetfelismerés – döntő erények ezek a játék hevében. És megismerhettem Uruguay csapatának nagy tudású játékosát, Andreadet, a jobbátvédet.

Andreade kiváló játékos, szinte érzi a labdát, gyors, ruganyos, valóban atletikusan képzett. Szinte előre ki tudja számítani, amikor a labda még a levegőben van, hová esik le. Andreade a kedvencem lett.

Megismertem Schiaffino játékmódját is. Schiaffino, abban az időben még nem jutott fel képességeinek a csúcsára, de minden megmozdulásán látszott, hogy vérbeli játékos. Csatártársai nem értették meg elgondolásait. Nagy helyzetet is kihagyott, s ezzel úgy láttam, elvesztette az önbizalmát.

A SVAJCI VB-DÖNTŐ – MAI SZEMMEL

Még három napunk volt hátra a döntőig.

Még három nagyon nehéz huszonnégy óra...

Igyekeztünk lekötni magunkat, az edzéseken a szokásos gyakorlatainkat végeztük.

Szinte „lemezre” adtuk obligát nyilatkozatainkat a sajtó munkatársainak. Sajnos, a döntő előtti szabadidőnket, amikor rendszerint a teljes kikapcsolódás jelentette az idegek megnyugtatótatását, nem tudtuk olyan jól felhasználni, mint azelőtt.

Tépelődtünk, vitatkoztunk, vagy egyszerűen a szobánkba vonultunk és bámultuk a mennyezetet, a falak cirádáit.

Nem tudtunk aludni. Mindig az járt az eszünkben, hogy a magyar labdarúgást oly sokszor jellemző balsors most is kísért minket. Felidéztük emlékezetünkben Tóth sérülését, Puskás és Liebrich sajnálatos jelenetét, Bozsik kiállítását – valósággal marcangoltuk egymást.

A pályák mély talaja sokat kivett belőlünk, fizikailag is fáradtak voltunk.

Az „uruk” elleni győzelmünk sem villanyozott fel minket.

Egyszerűen letörtünk.

A brazilok és az uruguayiak elleni mérkőzés testileg és lelkileg kivett belőlünk mindent.

Tudtuk azt is, hogy döntőbeli ellenfelünk, az NSZK együttese frissen, nyugodtan készül ellenünk. Az osztrákok ellen elért nagy gólarányú fölényes győzelmük bizakodással töltötte el ellenfelünk játékosait. És mi ahelyett, hogy kivontuk volna magunkat az idegeskedést okozó gondolatokból, s többet foglalkoztunk volna magunkkal, pihenésünkkel –, kifelé

néztünk, vártuk a híreket, véleményeket. Nyilatkozatokat olvastak fel nekünk a várható drámai döntőről. S ez sem volt szerencsés, ha most vizsgálom erre a három napra.

Nem szeretek fájó sebeket feltépni, olyan dolgokkal foglalkozni, amelyeket már belepett a por. De úgy vélem, hogy a svájci VB fináléja, amelynek mi voltunk az „áldozatai”, nem maradhatnak ki emlékezőseimből.

Most csak néhány olyan momentumot szeretnék felidézni, amelyek szerintem jellemzőek voltak a döntő előtti és alatti időre.

Ezek között szerepel, hogy bennünket nagyon nyugtalanított: a németekkel, 8 : 3-as győzelmünk után is újra meg kellett küzdenünk. Általában a VB sorsolásának ezt a módszerét nemcsak mi, hanem más országok képviselői is kifogásolták.

Töprengtünk, hogy milyen csapattal áll ki ellenünk a nyugatnémet együttes. Az osztrákok feletti nagy győzelmük is idegesítően hatott ránk, biztosra vettük, hogy egészen más csapattal találkozunk, mint a 8 : 3 idején.

Nekünk sokkal több veszteni valónk volt, mint a németeknek. Hiszen mi a brazil és az uruguayi együttes legyőzésével világraszóló teljesítményt értünk el, míg a németek csak az osztrákok ellen nyújtott teljesítményükkel léptek előre.

Már csak két nap volt hátra...

Aztán egy...

És az utolsó 90 perc...

A sportvilág közvéleménye Svájc felé szögezte tekintetét. Akadtak hangok a svájci sajtóban is, amelyek figyelmeztetésnek számíthattak a magyar csapat számára. Ilyen volt az egyik genfi újság néhány sora, amely leszögezte, hogy a magyarok talán túlságosan önteltek, „felsőbbrendű” futballistáknak tekintik magukat.

Meg aztán: a magyarok eddig inkább a technikájukra támaszkodva aratták sikereiket, pedig könnyen lehet, hogy ezzel a fegyverrel szemben a testi erő nagyobb eredményekre képes.

Ezek a megállapítások ahelyett, hogy elgondolkodóvá tettek volna minket – letörtek. Úgy éreztük – igaza van a lap szakírójának. Tehát nem serkentő erőt jelentett e néhány sor, hanem az ellenkező hatást váltotta ki.

Solothurnt az újságírók egész raja lepte el. Óránként röppentek fel a legfrissebb hírek a már előtte világbajnoknak kikiáltott magyar csapat készülődéséről.

A Hotel Couronne személyzetét ostrom alá vették a riporterek: mikor kelnek, mikor ebédelnek, mit esznek és hogyan élnek ezekben a sorsdöntő órákban a magyarok.

Solothurn útjain gépkocsik robogtak a késő éjjeli órákban is, a külföldi tudósítók, hírugynökségek ügyeletet tartottak szállónk előtt. S ha

történetesen kiléptünk az utcára, a kérdések egész lavináját zúdították felénk.

Ez is nagyon idegesítően hatott.

A semleges szakvezetők néhány nyilatkozatát is elolvastuk, köztük azt, hogy Puskás nélkül is kivívhatja a győzelmet a nyugatnémetek ellen a magyar együttes, hiszen a magyarok legnehezebb harcaikat is nélküle vívták meg. Más lapok leszögezték: ha Puskás játszik talán nagyobb erőt képvisel a csapat, de számításba kell azt is venni, hogy sérült játékos sohasem teljes értékű harcos.

Pozzo, olasz barátunk, a magyar labdarúgás híve is felkereste szállodánkat a mérkőzés előtti délelőtt. Kijelentette, hogy bármi lesz is a döntő eredménye, a magyaroké a pálya: kiverték a további küzdelmekből az európaiak számára legnagyobb veszélyt jelentő dél-amerikai csapatokat és ezzel – megmentették Európa labdarúgásának a becsületét. A magyarok Európában tartották a Rimet-kupát.

Amikor ezeket a szavakat hallottam, tisztelettel adóztam a Rimet-kupa iránt, de bevallom, nekem nagyobb örömet szerzett volna, ha nem marad a Rimet-kupa Európában és mi szerencsésebb kimenetelű mérkőzést vívunk a döntőben.

Jöttek újra a hírek:

– A nyugatnémetek nagyon jól játszottak az osztrákok ellen... Nehéz dolguk lesz a magyaroknak...

Valóságos idegháború közepette készültünk a döntőre. Gyanús volt az is, hogy már nem kórusban és nem olyan meggyőzően emlegették körülöttünk, mint azelőtt, hogy a magyarok a világbajnoki cím biztos várományosai.

Ezt csak azért említem, mert elhangzottak olyan hangok is, hogy mi nagyon elbizakodottan léptünk a döntőben a pályára.

Dehogysis voltunk mi elbizakodottak! Inkább nagyon is tartottunk a németektől és főként – balszerencsénktől.

Puskás vállalta a játékot, ezzel – papíron – újra egységesnek tűnt a magyar válogatott.

Korán ebédeltünk, utána lepihentünk, majd fél három felé szállingózni kezdünk a szobákból. A hall karosszékeibe telepedtünk. Most nem tréfálgattunk, szótlanul, kinyújtott lábakkal ültünk, néhányan behunytuk idegességünkben a szemünket.

... és úgy kezdődött, mint annyi más mérkőzésünkön: gyors két gólunk után visszaesés következett.

De máskor mindig tudtunk erősíteni!

Most nem.

2 : 2 után feszült légkörben múltak a percek, sokan már arra is gondoltak, hogy az esetleges hosszabbítás sem hoz majd döntést, szerdán újra játszunk a mérkőzést.

Már valóban úgy látszott, hogy hosszabbításra kerül sor. Hat perccel a befejezés előtt azonban Rahn, a németek jobbszélsője, megszerezte csapatainak a vezetést...

És ezzel a világbajnoki címet is.

Mi erőnkhez képest tovább küzdöttünk, harcoltunk az utolsó pillanatig, s egyenlítettünk. A gólt azonban nem adta meg a játékvezető.

Több időnk már nem volt, újabb gólt nem lőhettünk...

Az ötödik labdarúgó-világbajnokság véget ért.

Egyes szakemberek megállapították, hogy bár a németek nyerték a világbajnokságot, a magyar csapat maradt mégis – a világ legjobb csapata...

Ezek a kitüntető jelzők sem jelentettek gyógyírt számunkra.

Sokszor tűnődtem a VB utáni időkben, s tűnődöm most is a döntő 90 percének néhány mozzanatán.

Most is sokat gondolok arra, hogy a VB-ről végtére a becses második helyezettként jöttünk haza.

És mégis letörve...

Tűnődéseimet ma is ezzel kezdem:

– Mi lett volna, ha...

Mi lett volna, ha... a játékvezető 2 : 3 után felülbírálja partjelzőjének beintését és megadja egyenlítő gólunkat?...

Mi lett volna a 3 : 3 után?...

Mi lett volna, ha az Uruguay csapata elleni győztes együttesünkkel állunk ki, Puskás nélkül?...

Mi lett volna, ha Rahn gólját megelőző szabálytalanságot lefújja a játékvezető?...

És mi lett volna, ha Tóth II. egészséges és Budai is jó formában van, tehát nem szükség-jobbszélsővel állunk fel?...

Mi lett volna, ha a döntő előtti éjszakánkat nem álmatlanul forgolódjuk végig az ágyunkban; ha a svájci ifjúsági fúvószenekarok versenyét nem Solothurnban rendezik, s csönd borult volna éjszaka a kis városra, s mi pihenünk?...

Mi lett volna, ha száraz a pálya talaja és nem csúszós, mély, ami a németeknek kedvezett...

Mi lett volna egyáltalán, ha a balszerencse helyett a szerencse pártol hozzánk, ezen a döntő 90 percen?

Szerencse... Balszerencse... Ezeket a tényezőket nem szeretem alkalmazni a labdarúgásban, mert van egy szólás-mondás, hogy nem a szerencse dönti el egy mérkőzés sorsát, hanem a tudás, a higgadság.

És mégis kell beszélnünk a németek szerencséjéről. Fritz Walter a nyugatnémet csapat nagy tudású középcsatára „Die Spiele zur Weltmeisterschaft” című könyvében többek közt leírja, hogy egyszer három lépésről lőttem a kapura a labdát és a német kapus fantasztikus reflexszel

öklözte a kapu fölé. Fritz megemlíti: „Ebben a momentumban Tureknek köszönhetünk mindent...”

F. Walter megemlékezik egy másik kihagyott nagy helyzetenről is: „Turekhez jutalomként a Fortuna is szegődött: Hidegkuti bombája a kapufáról pattant vissza a mezőnybe...”

Walter könyvében elismerte csapata nagy szerencséjét.

Én azonban másra hivatkozom.

Arra, hogy egyetlen válogatott csapat sem volt olyan kimerítő, fárasztó és a játékosok idegeit annyira igénybevevő megterhelésnek kitéve a világbajnoki mérkőzések idején, de előtte sem, mint a magyar csapat.

Idegeink cserben hagytak a döntőben, miután a brazilokat és az uruguayiakat csonka csapattal is kétvállra fektettük. Nem használt persze az sem, hogy esélyesnek kiáltották ki együttesünket, de talán ezt is „kibírtuk” volna, ha a kimerítő találkozókat nem morzsolják fel tartalékerőinket.

Egyszerűen idegösszeroppanás állt be nálunk a nagy megterhelések – fizikai és lelki megterhelést is értek ezalatt – miatt!

Valóban kivételes tudással, klasszis-játékosokkal rendelkezett válogatott csapatunk, jól összekovacsolt együttes volt, de – mi nem készültünk fel sorozatmérkőzésekre, ilyen nagy próbákat sorozatosan kívánó találkozókra.

Képesek voltunk arra, hogy egy-egy mérkőzésre szakmailag és lelkileg is jól felkészüljünk, de szériában nem tudtuk tudásunkat kifejteni. És ebben szerintem az előkészületeknek is részük volt. Így is komoly fegyvertényt jelentett, hogy a nagy erőt képviselő dél-amerikai csapatokkal szemben eredményesen állt helyt a magyar válogatott.

Sorozatmérkőzésekre való előkészületeink hiánya azonban éppen a döntőn ütközött ki, de így is voltak momentumaink, amikor magunk javára fordíthattuk volna a németek elleni mérkőzést – ahogyan könyvében Fritz Walter írja: – még az utolsó percben is egyenlíthettünk volna...

Az utolsó percben is borotvaélen táncolt a német csapat győzelme – a világbajnoki cím sorsa...

Letörtén, megviselten érkezünk haza.

Itthon – szinte mindent előről kellett kezdenünk. A VB-n elnyert második helyünk – mily furcsa most a stockholmi világbajnokságon való eredménytelenségünk után – teljes kudarcot jelentett sokak számára a magyar labdarúgásban. Pedig milyen nagy siker lett volna, ha a következő VB-n, mint második helyezett tér haza Svédországból a magyar csapat.

Néhéz hónapok, évek következtek. Nehezen tudtam én is kivergődni a pesszimizmus hinárjából. De fegyelmezetten mindent elkövettem, hogy formámat javítsam, újra a régi legyek.

A magyar futball lassan lábra állt. Klubcsapataink a KK-ban szerepeltek és kiemelkedő teljesítményt nyújtott közülük a Vasas csapata, 1956-ban elhódította a Közép-európai Kupát. Nagy része volt ebben a sikerben a Vasas akkori kitűnő edzőjének, Baróti Lajosnak, a hajdani válo-

gatott játékosnak – a későbbi szövetségi kapitánynak. Baróti nagy pedagógiai érzékkel és szaktudással ütőképes, nagy tudású együttest alakított ki a Vasasból.

Változás állt be a magyar labdarúgás szakvezetésében. Válogató bizottság vette át a szakirányítást, élén Bukovi Mártonnal.

Volt idő, amikor nem szerepeltem az A-válogatottban, csak a B-csapatba kerültem be. Itt, a fiatalok között is igyekeztem tudásom legjavát nyújtani. Bár nagy dolog a legjobb tizenegyben játszani, a második garnitúrában való szereplést sem tartottam lebecsülendőnek. Soha sem „sértődtem” meg, ha a második garnitúrába kerültem.

Az edzéseken szorgalmasan vettem részt, de koromhoz képest az edzési gyakorlatokat már óvatosabban adagoltam, mint ezt megelőzően. Inkább többször edzettem, s könnyítettem a gyakorlatok mennyiségén. A hét végén már kevesebbet edzettem, inkább pihentem. A bemelegítésekre nagy gondot fordítottam, sokkal többet és tovább melegítettem be a mérkőzéseim előtt, mint az ifjú labdarúgók.

Inkább a gyors mozgásra, a labdakezelés fejlesztésére, egyes technikai gyakorlatokra fektettem ekkor a súlyt.

Egy-egy edzésem ekkor közel egy órát tartott. Ezt azonban alaposan kihasználtam, de a kétkapus hétközi edzőmérkőzéseken már csak egy fél-órát játszottam.

Válogatott csapatunk a svájci VB után krízisen esett át. Csapatunk játékosai nagyrészt elvesztették gyorsaságukat, nem volt olyan ötletes válogatottunk játéka, mint azelőtt. Sok ellenfél felismerte, hogy együttesünk főként technikai tudására alapozza sikereit és ezért ellenünk többnyire az erőre építették játékokukat.

Bukovi, az új szövetségi kapitány kereste az új válogatott csapatot. Kijelentette, hogy az életkortól függetlenül mindenki bekerülhet a válogatott keretbe. Az erőnléttel baj volt. Klasszis-játékosaink közül néhányan nem vették komolyan az edzéseket, kiengedték hétközben a gyeplőt. Hibák voltak a sportszerű életmóddal is.

Azt hitték ugyanis a VB-n „kudarcot” szenvedett csapat egyes tagjai, hogy a VB-n szerzett második helyünk után nem támaszkodnak már rájuk a válogatott vezetői. Nem így történt. Nem is tehettek mást, hiszen első garnitúránk mögött még nem nőtt fel megfelelő utánpótlás.

Nagy sorozatra készült a magyar labdarúgás: egymásután a jugoszlávok, a Szovjetunió csapata, a francia és az osztrák válogatott ellen kellett helytállnunk.

Újra a válogatott csatársorának a tengelyébe kerültem, hátravont középcsatárt játszottam a jugoszláv válogatott ellen.

És sikerült!

A reményeink bár elenyészőek voltak, de újra egymásra találtunk ezen a mérkőzésen. A magyar válogatott nem ragyogott régi fényében, de a

belgrádi győzelmünk újabb önbizalmat adott számunkra, úgy láttuk, labdarúgásunk kikerült a hullámvölgyből.

A magyar labdarúgás feltámadásáról írtak a lapok. Az én feltámadásomról is. Nagy szó volt ez számunkra, éreztük, hogy együttesünk újra tud küzdeni.

Így készültünk a Moszkvában lejátszandó Szovjetunió válogatottja elleni találkozóra. Nagy ellenfél volt abban az időben is a szovjet csapat. Biztos győzelmét várta a közvélemény, hiszen a mi mérkőzésünk előtt a szovjet együttes 2 : 1-re legyőzte a világbajnoki címet viselő NSZK csapatát is.

1 : 0-ra győztünk. Nagy meglepetésre, erőnlétben is felülmúltuk a szovjet játékosokat. Egyik erényünk volt, hogy Bukovi utasítására a csatárok védőszerepet is vállaltak. Én például, mint hátravont középcsatár Nettót, a fedezetet is zavartam a támadásépítésben, de támadásokat is indítottam és azokban részt vettem.

A szovjet válogatott játékosai közül a nagyon kulturált Nettót, ezt a jéglabdázóból válogatott labdarúgóvá átalakult játékos emelem ki. Nagyon képzett futballista, szerelései kitűnőek, labdakezelése bámulatos. Élmény nézni – ha nem ellene játszik az ember – Nettó óraműre járó pontos leadásait, indításait.

Közelebből megismertem a moszkvai találkozón Jasint, a szovjet válogatott kapusát. Ő is gyerekkorától űzi a futballt, mint én. S Grosicsunkkal ellentétben, Jasin – mindjárt a kapuban kezdte pályafutását.

Amikor megkérdeztem Jasint, hogy nős-e, van-e gyereke, ő nevetve válaszolta, hogy én „előnyben” vagyok a családalapításban: neki „csak” egy kislánya van, nekem viszont két gyermekem.

Sok közös élményünk volt Jasinnal, hiszen ő is, én is bejártuk szinte az egész világot, sok témánk volt, s a témák központjában nem mindig csupán a gömbölyű labda állott.

MENJEK... NE MENJEK AZ ÚJABB VB-RE?...

Sokan fordultak ebben az időben válogatott csapatunk új, feltűnő sikerei után Bukovi Márton szövetségi kapitányhoz:

– Mi a titka, hogy ebből a szinte már eltemetett magyar együttesből újra ütőképes csapatot kovácsolt?...

Bukovi ilyenkor ezt mondta:

– Mi nem vagyunk varázslók... Nincsenek csodaszereink. Amikor elkezdtük a magyar válogatott restaurálását, csak arra építhettünk, ami volt. Nem varázsolhattunk elő új „csodajátékosokat”, de erre nem is volt semmi szükség. Az adott helyzethez alkalmazkodva, az ellenfelek játékmódorát és erejét ismerve olyan játékfelfogást, taktikát dolgoztunk ki, amellyel eredményt értünk el. Áthangoltuk a csapatban egyes játékosok szerepkörét.

Moszkvában, a szovjet válogatott ellen már nem hátravont középcsatárt, hanem szinte negyedik fedezetet játszottam, s ezzel a védelmet erősítettem.

Ezen a mérkőzésen bontakozott ki játékkunkból, közelebbről a csatárok teljesítményéből, hogy most már a támadók is sokszor zavarják az ellenfél védőit.

Ha erre alkalom nyílt, csatársorunk tagjai sokszor akadályozták meg a labda átvételében, megszerzésében, az indításban a hátrvédeket és a fedezeteket. Csatáraink igyekeztek közbelépni az ellenfél támadásindításai előtt. Ez újdonságnak számított abban az időben Európa labdarúgásában. Ma már azonban a csatárok e kettős szerepe a korszerű labdarúgás egyik fontos alapja.

Néhány hét múlva Párizs ismerhette meg a feltámadt magyar labdarúgás ereényeit. A francia labdarúgást, mint meggyőződtem erről, abban az időben a játékosok vándorlása, csereberéje jellemezte. Ez abból állt, hogy a francia labdarúgás nagy egyéniségei, mint például Kopa is, külföldre mentek. Kopa Spanyolországba költözött, s a távozók helyét külföldről szerződtetett játékosokkal töltötték be.

Párizs lázban fogadta a magyar válogatottat. Az érdeklődés persze az olimpiai bajnokságnak is szólt. De úgy láttam, hogy nagyon megbecsülik Franciaországban a svájci VB-n elért második helyezésünket is.

A francia lapok sokat foglalkoztak velem. „Ész”-játékosnak kiáltottak ki a franciák, elneveztek „Monsieur Cerveau”-nak, tehát „Agy-úr” lett belőlem.

Megismerkedtem Pibart-val, a francia válogatott edzőjével. Ez a kulturált labdarúgó-szakember rokonszenves modorán kívül azzal is lebilincselte, hogy olyan módszereket alkalmazott edzéseiben, amelyek különlegések voltak. Így például minden válogatott játékosnak volt egy saját kislabdája, olyan, amilyennel a gyermekek játszanak.

Pibart tehát visszatért edzéseiben a kislabdához, amelyekkel nálunk a grundokon a gyermekek elkezdtek a játékot. Ma is vallom, hogy a kislabdával gyermekkorban jobban bánnak a labdarúgó-palánták, mint a szabályos nagylabdával, vele jobban elsajátíthatják a labdakezelést. Persze kétséges az, hogy a kislabdázással milyen eredményt tudnak elérni a már kiforrott, felnőtt labdarúgók, azok, akik kiskorukban nem a grundokon kezdték el a játékot, hanem szabályos pályán, nagylabdával. Pibart ezzel a módszerével mindenesetre azt a benyomást tette rám, mint aki nem ragaszkodik a megszokotthoz, a sablonhoz.

Párizsban magasra csapott az önbizalom lángja a franciák körében. A lapok arról írtak, hogy a francia válogatott számára most nyílik arra a nagy alkalom, hogy félelmetes ellenfelét legyőzze.

Azzal a csapattal álltunk fel a franciák ellen is, mint a jugoszlávok ellen. 2 : 1-re győztünk. Figyelmet érdemelt ezen a mérkőzésen, hogy Jonquet, ez a kiváló francia védő „söprőgető” szerepében mutatkozott be.

Aztán Bécs felé vettük utunkat, Ausztria válogatottja volt a következő ellenfelünk. Párizsból Svájcra keresztül utaztunk. Bernben amolyan edzőmérkőzés-félét játszottunk a Young Boys-szal, könnyen győztünk 6 : 2-re. De nem is ez volt az örömünk, hanem a solothurni kirándulás.

Meglátogattuk Solothurnt, ahol a svájci VB alatt oly sok izgalmas, fényekben és árnyékokban gazdag napot töltöttünk. A kis városka lakói nem felejtették el a magyar labdarúgókat. A Hotel Couronne egész sze-

mélyzete körülvelt bennünket. A szállóban valósággal megállt a forgalom, amikor beléptünk. Nem győztünk válaszolni a kérdezősködésekre.

Eredetileg Bécsben úgy volt, hogy előretolt középcsatárt játszom, de mivel az osztrák védők 16-osukon jól tömörültek, hátrább húzódtam. A 18. percben megsérültem, helyettem Machos állt be. Ezen a mérkőzésen a negyedik győzelmét vívta ki a „poraiból feltámadt” magyar csapat: 2 : 0-ra győztük le az osztrákokat. Mind a négy mérkőzésünket idegenben játszottuk, ez is emelte győzelmeink értékét.

A szép sikerek ellenére sem volt megnyugtató labdarúgásunk helyzete. Ezek a győzelmek csak arra voltak jók, hogy a magyar labdarúgás eredményeit szépítsék. De hátra volt még a nagy feladat, válogatottunk felfrissítése, utánpótlásunk nevelése. Sok tehetséges játékosal rendelkezünk, és a fejlődő labdarúgók egész sora kezdett beérni.

1956 ősze azonban súlyos veszteségeket okozott a magyar labdarúgásnak. Az ellenforradalom idején megtévedt és félrevezetett ifjú, tehetséges játékosok vettek vándorbotot a kezükbe. A fényes ígéretek, s a vélt könnyű élet, a kalandvágy valósággal megtizedelte játékosállományunkat. Azóta bebizonyosodott, hogy milyen meggondolatlan lépés volt ez, a más országokban érvényesülést kereső fiatalok számára. Találkoztam jónéhány ilyen labdarúgóval külföldön. Távol hazájuktól, bármilyen is a sorsuk, mégis idegennek érzik magukat.

Most igazán mindent előlről kellett kezdeni a magyar labdarúgásban.

1957 a második újjáépítést jelentette nálunk a futballban. Új játékosok léptek előre, pótolták a régieket. Sok közülük elég fiatalon, részben ki-forratlanul került élcsapatba, a válogatottba is.

Feltűnést keltett abban az időben, hogy a Vasas másodszor is megnyerte a Közép-európai Kupát. Nagy fegyvertény volt ez a dicső múlttal rendelkező piros-kék csapat számára. Ilyen tettel kevés együttes dicsekedhet.

Kritikus korban voltam, a 36. évembe léptem be. Az ilyen korú játékosok már a visszavonulás gondolatával foglalkoznak. Felöltött persze ez a kérdés bennem is. De kötelességemnek éreztem, hogy a labda mellett maradjak, bár ekkor még jobban foglalkoztatott az a gondolat, hogy mint oktató, az ifjú labdarúgók nevelőjeként folytassam sportpályafutásomat.

Akkoriban már féllábbal a futball-pálya gyepszőnyegét határoló fehér meszes vonalon túl álltam – közel ahhoz, hogy átlépjem a partvonalat. Arra gondoltam: nem sok időm van már arra, hogy továbbra is kergessem a labdát.

A Svédországban sorra kerülő világ bajnokság előkészületei nálunk abba az időszakba léptek, hogy a VB-keret összeállításán dolgoztak a szakemberek. Elég sok játékos neve röppent fel, fiatal labdarúgók, új

tehetségek tűntek fel labdarúgásunk egén. Nagy problémát jelentett a középcsatár helyének betöltése.

Abban az időben átalakult válogatott együttesünk játékfelfogása: a külföldi csapatokban, más országok válogatott együtteseiben a középcsatár jórészt hátravonva játszott, de a magyar labdarúgásban mind jobban előtérbe került a támadószellem: a csapatok a védekezés helyett a támadásra fektették a fő súlyt, az emberfogás helyett inkább a labdarúgás igazi jellegzetessége, a lendületes, gólratörő, a magyar labdarúgást a múltban is jellemző támadószellem egyre jobban érvényesült. Ennek jegyében keresték a robbanékony, gólratörő, lendületes és főként fiatal csatárokat. Több név röppent fel abban az időben, köztük Machos, Tichy Lajos és mások neve.

Tichy Lajos, a Bp. Honvéd fiatal csatára is számításba jött a válogatásnál. Tichy testalkata, játékfelfogása valóban alkalmas e szerepkör betöltésére. Sokan kardoskodtak az ifjú csatár mellett, mások – volt idő – amikor arra hívtakoztak, hogy Tichy még nem kiforrott csatáregyenység. Valóban voltak kitűnő teljesítményei, akadtak olyan időszakai, amikor negyedórán át egészen bámulatos képességeket csillogtatott, hogy aztán a következő félórában szinte teljesen eltűnjön a pályáról. Ilyenkor megállt, nem mozgott, kikapcsolódott az összjátékból.

Egyesek előítélettel voltak vele szemben, mások pedig lélektani rejtélynek tartották.

Szerintem nem volt igazuk azoknak, akik Tichyt úgy könyvelték el, mint középszerű tehetséget. Hiszen ez a fiatal játékos 1938-ban még kiforrottan volt. Ekkor vészelté át az ifjak legkritikusabb időszakát. A legnagyobb ekkor érett férfivá és ez éreztette hatását sportteljesítményében is.

Tichyt mindenesetre felrázták, serkentették a bírálatok. Nem volt lélektani rejtély, sem kiismerhetetlen egyéniség. Egyszerűen fiatalember volt, aki abban az időben ismerkedett meg az élet örömeivel. Lali ott nőtt fel a külvárosban, a Tarnai-rét grundjain, ahol most nyolcemeletes paloták nőttek ki a földből. Ott leste az izmos, világoshajú legény a MÁV Előre sporttelep kerítése mellett, hogy kirepüljön a labda a pályáról és maris rohantak vele a Rákos-patak mentén, hogy játszadozzanak. Négygyerekes család legidősebb fia volt a szabómesterék Lalija. Lajos is segített, tűzte a zubbonyok mellét és ha harmincat megtűzött – szabad volt előtte a világ – a Tarnai-rét.

Tichy az iskolában szerény, csendes, jó magaviseletű tanuló volt, úgy tudom, jutalmat is kapott.

Nem tanulhatott tovább. Tandíjra nem volt elég pénzük akkoriban a szabómesteréknek, gimnáziumba nem írátták be, így hát a Ganz-hajógyárba vitték, géplakatos szakmát tanult.

Sokszor elnéztem Tichyt, a magyar labdarúgás egyik nagy reményekre

jogosító hajtását, amint jól szabott ruhájában üldögélt és gondtalanul nézgetett körül. Eszembe jut egyik megjegyzése:

– Nándi, nem felejttem el azt az időt, amikor két esztendeig az ipari-tanuló egyenruhám volt egyben az ünneplőm is ...

Érdekelt mindig: hogyan lesz más fiúból is labdarúgó. Hogyan nő ki a „tojásból”, hogyan fejlődik érett játékosná, nagy tudású labdarúgóvá. Mint Tichy Lajos is. A világbajnokság előtti időben sokszor kérdezgettem őt erről és sok tekintetben, persze más környezetben, magamra ismertem abban a pályafutásban, ami Lajos indulásához fűződik. Bár ő szokatlan rajtot vett ...

Tichy – bármilyen furcsán hangzik is – újsághirdetés segítségével lett labdarúgó ...

Ez úgy volt, hogy az egyik újságban hirdetést adott fel az építőipari egyesület, a MÉMOSZ, hogy kölyök-labdarúgókat keres. Szóval kölyök-toborzót hirdetett. A kis Tichy elolvasta, 13 éves volt és az újsággal a kezében jelentkezett a toborzón:

– Olvastam ... – mondta. – Itt vagyok ... Focizni szeretnék ...

A kölykök edzője, Száger Mihály – oly sok labdarúgópalánta kertésze – szeretettel fogadta. Ő volt az első, aki rendszeresen kezdte oktatni a labdarúgásra. Tichy romantikus körülmények között élte át ifjú labdarúgó éveit. Mint nekem Óbuda, a Bajzám – Lajosnak az anyalföldi Jász utca környéke volt szórakozásának, kedvtelésének a színhelye. Nevetve emlegette, hogyan játszották meg kis társaival a klubéletet. Külön klubcsapatot szerveztek maguknak, megalakították a „Jász utcai Fiúk Labdarúgó Csapat”-át – a JFLCS-et. „Klubhelyiségük” is volt – a Jász utcai vegyigár egyik elhagyott kamráját avarták fel összejöveteleik színhelyének. Ez volt a „klubszobájuk”. Faliújságot is szerkesztettek: kiírták egy cédulára, hogy mikor, hol tartanak edzést és felszögezték a kamra falára. Persze, mindezt játékból – ahogyan említette – flancból.

Így indult el Tichy a Jász utcából, a Tarnai-rétről – a válogatottságig. És ez az út kezdetben bizony nagyon göröngyös volt. Tichy pályafutása is példázza, hogy nagy akarattal – ha tehetséges az illető – kiemelkedő tudású játékosná fejlődhet, eljuthat a válogatottságig. Nagy szorgalommal sokoldalú, komoly tudású klasszis-csatárrá nőtt fel a szabómester legidősebb fia, a hajdani iparitanuló géplakatos.

Tichy Lajos a világbajnokság előtti tizenkét hónapban sokkal többet ment felfelé a csúcsra vezető úton, mint mások hosszú évek alatt. Persze, ismétlem, mindezt nem adják ingyen. Meg kellett és meg kell ma is izzadnia a sikerért, mint Tichy verejtékezik az edzéseken. „Kétlábasságáért” folyó harcát is sikerrel vívja, fejjátékát is tovább fejleszti, s munkabírása is nagy többletet mutat a múlttal szemben. Tichy most egyik legeredményesebb csatára a magyar válogatottnak.

A világbajnoki selejtező-mérkőzések egyik legfontosabbikán, a Bulgária